

การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน
บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์
จังหวัดบุรีรัมย์

วิทยานิพนธ์
ของ
สุภาวดี หันสันเทียะ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

พฤศจิกายน 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**A STUDY ON LIVING BASED ON SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY OF PEOPLE AT MUANGCHAREON VILLAGE
IN SATONG SUB-DISTRICT, NONGHONG DISTRICT,
BURIRAM PROVINCE**

Suphawadee Hansanthia

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for the Degree of
Master of Public Administration Program in Public Administration**

November 2016

Copyright of Buriram Rajabhat University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาววดี หันตันเทียะ
พร้อมแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ดร.วีระกฤษ ชัยพา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประชัน คณะวัน)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(ดร.ศุภชาติ ยั่งยืน)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

วันที่..... เดือน 2.5 พ.ย. 2519 พ.ศ.....

ชื่อเรื่อง	การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์	
ผู้วิจัย	สุภาวดี หันสันเทียะ	
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด	ที่ปรึกษาหลัก
	รองศาสตราจารย์ ประชัน คะเนวัน	ที่ปรึกษาร่วม
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	สาขา รัฐประศาสนศาสตร์
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์ 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม ใช้ครัวเรือนแทนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบสอบถาม ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซีและมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 ครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าครัวเรือน ๆ ละ 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยการกำหนดโควตา ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ลักษณะ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น 0.6708 ส่วนแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์โดยการอุปมาน ส่วนข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ค่า F-test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ กำหนดค่าสถิติที่นัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประหยัด
รองลงมา คือ ด้านการลดรายจ่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีอาชีพต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลจากการสัมภาษณ์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ในแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้ ด้านการลดรายจ่าย ควรมีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคเอง
ภายในครัวเรือน การให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการปลูกพืชผัก
สวนครัว ด้านการเพิ่มรายได้ ควรมีการใช้ที่ดินในการทำเกษตรเต็มที่เพื่อเพิ่มผลผลิต ให้มี
เจ้าหน้าที่จากทางราชการมาแนะนำวิธีการทำเกษตรแลผสมผสาน รวมไปถึงการจัดอบรม
หาอาชีพเสริมให้แก่คนที่ว่างงานในชุมชน ด้านการประหยัด ให้มีการส่งเสริมให้สมาชิก
ในครัวเรือนรู้จักการเก็บออมเงิน และทุกครัวเรือนควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
เพื่อการออมของชุมชน สามารถให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน ด้านการดำรงชีวิต ให้มีการอนุรักษ์
ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้มีการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะ
ลงในแม่น้ำ รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ
ด้านความเอื้ออาทร ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุน
สวัสดิการของชุมชน เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหา

TITLE A Study on Living Based on Sufficiency Economy Philosophy of People at Muangchareon Village in Sathong Sub-district, Nonghong District, Buriram Province

AUTHOR Suphawadee Hansanthia

THESIS ADVISORS

Associate Professor Dr.Sommatra Pholkerd Major Advisor
Associate Professor Prajan Kanawan Co - advisor

DEGREE Master of Public Administration MAJOR Public Administration

SCHOOL Buriram Rajabhat University YEAR 2016

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the living based on Sufficiency Economy Philosophy of people at Muangchareon village in Sathong sub-district, Nonghong district, Buriram province and 2) to compare their opinions on this issue. The sample consisted of two groups: 109 households were collected by using a questionnaire from the population via the table of Krejcie & Morgan, and ten householders were purposively collected by a quota and a structured interview was utilized for this group. These two research tools had the reliability of 0.6708. The data obtained from an interview were analyzed by inference while the data gathered from the questionnaire were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation. Moreover, the hypothesis was tested by using F-test. Having found the significant differences, the Scheffe's method was employed to compare the paired differences at the statistical significance of .05 level. The research results revealed that:

1. The sample's living based on Sufficiency Economy Philosophy at Muangchareon village in Sathong sub-district, Nonghong district, Buriram province was overall found at a high level. Upon considering each aspect, conservation of national resources and environment was at a moderate level while the rest aspects were at a high level. Moreover, saving was ranked first at the average highest level and was followed by expenditure reduction conservation of national resources and environment was ranked at the average lowest level.
2. Having compared opinions on the aforementioned issue of the people with different occupations, it was not different in overall and each aspect.

3. Having interviewed the sample, they gave the following points about living based on the philosophy of sufficiency economy: For reducing expenditure, vegetables should be planted for their own consumption, and assistance should also be provided for the householders who have not yet succeeded in growing vegetables. For increasing incomes, a plot of land should be fully used for increasing productivity, and government officials should help them introduce an integrated farming approach and provide the training about supplementary occupations for the unemployed people in a community. For the saving, household members should be encouraged to save money, and every household should join cooperatives for savings of the community in order to give saving services to the community members. For living, local wisdom should be conserved and local traditions should also be inherited. For conserving resources and environment, rivers and canals should be kept clean and with no litter, and clean environment in the community should be maintained. Moreover, reforestation activities should also be regularly carried out. In the aspect of the generosity, disadvantaged people should be helped by establishing the welfare fund of the community in order to assist experiencing problems.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน
ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย
ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่เอื้ออำนวยและประสานงานในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน คือ อาจารย์ ดร.กระพัน ศรีงาน คณบดี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อาจารย์ ดร.วรภุรี มูลสิน อาจารย์พิเศษสาขาวิชารัฐประศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ นักวิชาการอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ กุลทานันท์ อาจารย์ประจำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงคลัด
ข้าราชการบำนาญ อดีตรองนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ นายไพบุลย์ ชาติพิศุทธิ์กุล นายกเทศมนตรี
ตำบลห้วยหิน ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไขเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจบ้านม่วงเจริญ ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูสั่งสอนและอบรมให้ประพฤติปฏิบัติแต่คุณงาม
ความดี รวมทั้งสามีและบุตร มิตรสหายที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จและคอยสนับสนุน ให้กำลังใจ แง่คิดที่ดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแก่บิดามารดา
ตลอดจนบูรพาจารย์ที่มีส่วนสำคัญสร้างความเจริญก้าวหน้าด้านการศึกษา และเพิ่มพูนปัญญาให้แก่ผู้วิจัยจน
ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สุภาวดี หันสันเทียะ

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
ประกาศคุณูปการ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
สมมติฐานของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
สภาพของสังคมไทย.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจของไทย.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่.....	30
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	35
บริบทชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์.....	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 70
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 85
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	85
สมมติฐานของการวิจัย.....	85
วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	88
ข้อเสนอแนะ.....	96
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	97
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	98
บรรณานุกรม.....	99

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บทกถา.....	105
ภาคผนวก.....	108
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	109
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย.....	115
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	117
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย.....	119
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	121
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	128
ภาคผนวก ช ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	132
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	134

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	71
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	72
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมและรายข้อ.....	73
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	74
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการประหยัด โดยภาพรวมและรายข้อ.....	75
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมและรายข้อ.....	76
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและรายข้อ.....	77
4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมและรายข้อ.....	78
4.9 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	79

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	39
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	63

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิต เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์ และในความเปลี่ยนแปลงต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงชี้แนะถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตให้แก่ปวงชนชาวไทยมาโดยตลอดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ หลักสำคัญของความพอเพียง คือ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผลและหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและรับการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่สังคมไทยที่พึงปรารถนาถือ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างยั่งยืนและสมดุลนั่นเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด

(คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2547 : 5-7)

ชุมชนบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลระยอง ตำบลระยอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีทั้งหมด 109 ครัวเรือนการดำรงชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านม่วงเจริญเป็นแบบเรียบง่ายซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างพ่อ แม่ ลูก กับญาติผู้ใหญ่โดยเฉพาะ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีการเกื้อหนุนอุ้มชูกัน อาศัยอยู่ด้วยกันเพราะทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและช่วยดูแลลูกหลาน รักษาวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดี มาของชุมชนช่วยให้เกิดความเอื้ออาทรให้ ความเคารพนับถือผู้ใหญ่กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ประชาชนชุมชนบ้านม่วงเจริญส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรมจึงมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติและ ยังชีพเป็นหลัก หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวจากการทำไร่ทำนา ก็จะหันมาประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ การปลูก หม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย ทอเสื่อกก พรหมเช็ดเท้า ผลิตน้ำยาล้างจาน ผลิต เครื่องจักรสานต่างๆ ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ หรือทำเกษตรผสมผสานเพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนจะผลิตไว้สำหรับบริโภค ในครอบครัว แบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกันระหว่าง เพื่อนบ้าน เมื่อเหลือจึงนำออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง ประชาชน มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานร่วมกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ที่ได้รับการฝึกอบรมจาก โครงการมาเข้าร่วมกันได้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภูมิปัญญาการผลิตระหว่างประชาชนในชุมชน ด้วยกัน

วิถีชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านม่วงเจริญได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนายยนต์ ใจหยุด ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ จึงได้สำรวจจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2547 มีทั้งหมด 92 ครัวเรือน เมื่อมีประชาชนเพิ่มมากขึ้นมีผลทำให้ต้อง ขยายพื้นที่การเพาะปลูก และต้องเปลี่ยนชนิดของพืชผลจากการเพาะปลูกข้าวเป็นการเพาะปลูกพืช ชนิดอื่นตามความเหมาะสมของพื้นที่สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เริ่มลดลงมีการปรับเปลี่ยนมาใช้เครื่องจักร เครื่องยนต์ ยาปราบศัตรูพืช สารเคมี ปุ๋ยเคมี และ ยาน้ำแมลง ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ตลอดจนสุขภาพ ของคนในชุมชน จากระบบเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่เคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลาย ของพืชพรรณธัญญาหารพืชผักสวนครัว ข้าว ไม้ยืนต้น และสัตว์เลี้ยง ถูกแทนที่ด้วยระบบ การเกษตรแผนใหม่ที่เน้นการปลูกพืชเพื่อจำหน่าย ต่อมากระแสการพัฒนาได้แพร่ขยายเข้ามา และส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิต ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่เรียบง่ายมาสู่สังคม ที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด อาศัยเงินเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนแทนแรงงาน ถ้าปล่อยปะละเลย ต่อไปสิ่งดีๆ ที่ชุมชนมีอยู่ก็จะเสื่อมสลายไป ดังนั้น ประชาชนบ้านม่วงเจริญจึงหันมาสนใจ และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แต่การ ดำเนินการดังกล่าวมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน (ประวัติบ้านม่วงเจริญ.2530 : ไม่มีเลขหน้า)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นประชากรในหมู่บ้าน บ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการ ประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเอื้อ ออาทร เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องและพัฒนาส่วนที่คืออยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้าน ม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ

สมมติฐานของการวิจัย

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

ความสำคัญของงานวิจัย

1. ทำให้ทราบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศในการนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเอื้ออาทร (กรมการพัฒนาชุมชน. 2554 : 5)

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรได้แก่หน่วยครัวเรือนในชุมชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 109 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่างเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และเทคนิคการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ตอบแบบสอบถามที่ได้จากการสุ่มประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 109 ครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูลคือหัวหน้าครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมกลุ่มที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 ครัวเรือน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดโควตา (Quota) จากผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ได้แก่

1. ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6	จำนวน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6	จำนวน 2 คน
3. กรรมการหมู่บ้าน	จำนวน 7 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อาชีพของประชาชน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ

3.1.2 เกษตรกรรม

3.1.3 รับจ้างทั่วไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ได้แก่

3.2.1.1 ด้านการเพิ่มรายได้

3.2.1.2 ด้านการลดรายจ่าย

3.2.1.3 ด้านการประหยัด

3.2.1.4 ด้านการดำรงชีวิต

3.2.1.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.1.6 ด้านการเลือกอาหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. การดำเนินชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิต เพื่อการเป็นอยู่ของคนอย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน ด้วยการแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติในที่สุด

2. แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางและหลักในการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงชี้ให้เห็นว่าในการปฏิบัติตนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องมีความพอเพียง มีความพอดี ซึ่งต้องมีความรอบคอบมีเหตุผล ดำรงชีวิตอยู่ในทางสายกลาง ประกอบด้วยภูมิคุ้มกันที่ดีในการป้องกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นหลักสำคัญที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติใน 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการลดรายจ่าย หมายถึง วิธีการลดรายจ่ายของครอบครัวโดยครัวเรือนทำสวนครัว ใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว ทำปุ๋ยหมักหรือสารชีวภาพเพื่อใช้ในเกษตรกรรม มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่นสบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา น้ำมันเชื้อเพลิงหรือพลังงานต่างๆ นำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้าก่อนเสมอเป็นครัวเรือน ปลอดคอบายมุขสมาชิกทุกคนในครัวเรือนไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม

2.2 ด้านการเพิ่มรายได้ หมายถึง การหาวิธีเพิ่มรายได้ที่มีอยู่เดิมโดยมีอาชีพเสริมหรือมีอาชีพอื่นเสริมจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิดเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและ

ประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูก และให้ได้ผลผลิตคุ้มค่าการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การเลือกใช้พลังงานทดแทนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการอบรมพัฒนา อาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และขอรับงบประมาณจากส่วนราชการในการพัฒนาอาชีพ

2.3 ด้านการประหยัด หมายถึง วิธีการลดรายจ่ายในการใช้เงินให้เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ โดยครัวเรือนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินออม ส่งเสริมและกระตุ้น การออมให้สมาชิกในครัวเรือน จัดทำบัญชีครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินกับสถาบัน ทางการเงินหรือกลุ่มอื่นๆ มีการรับฝากเงินให้กับสมาชิกครัวเรือนและชุมชนในชุมชนมีกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่ม อาชีพอื่นๆ ครัวเรือนมีการเก็บกักตุนผลผลิตไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี

2.4 ด้านการดำรงชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัวที่เข้าร่วม โครงการ ได้ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษ ทำแต่สิ่งที่เป็นคุณ โดยที่ชุมชนได้มีการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนมีการสืบสานภูมิปัญญาในรูปแบบต่างๆ มีการถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์อย่าง กว้างขวาง มีการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวันในครัวเรือน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ชุมชนในสังคม ได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยชุมชนเลือกใช้วัสดุคิบในการประกอบอาชีพ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและ ประหยัดในการประกอบอาชีพมีการวางแผนจัดหา ทรัพยากร เพื่อทดแทนควบคู่กับอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.6 ด้านการเอื้ออาทร หมายถึง ชุมชนที่มีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันรวมถึง คนยากจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุน สงเคราะห์ต่างๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน ชุมชนที่ได้มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกัน

3. ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน บ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

4. ประชาชน หมายถึง หน่วยครัวเรือนอยู่ในหมู่บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

5. อาชีพ หมายถึง อาชีพของประชาชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ

5.2 เกษตรกรรม

5.3 รับจ้างทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถวางกรอบการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพของสังคมไทย
2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจของไทย
3. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
4. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. บริบทชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพของสังคมไทย

สภาพโดยทั่วไปของสังคมไทยนั้น คนส่วนใหญ่เป็นชาวนานับล้านและมีอาชีพหลักในการเกษตรกรรมมีการปลูกข้าวเป็นหลัก ดังมีข้อความปรากฏในหลักศิลาจารึกในสมัยพ่อขุนรามคำแหงว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” แม้ว่าปัจจุบันสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไปจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรมบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ละทิ้งอาชีพเกษตรกรรม และได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยเป็นเครื่องทุ่นแรงในการดำเนินงานด้านเกษตรกรรม จนเป็นผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรไทยจัดว่าเป็นบุคคลสำคัญของประเทศ เรามักจะได้ยินคำเปรียบเทียบบ่อยๆ ว่า “เกษตรกรแข็งแรงขึ้น เป็นกระดูกสันหลังของชาติ” กระดูกสันหลังเป็นโครงสร้างหลักที่สำคัญของร่างกายคนเราฉันใด เกษตรกรไทยก็เป็นกำลังอันสำคัญและโครงสร้างที่สำคัญของประเทศชาติฉันนั้น สังคมไทยมีการรวมกลุ่มกันของหลายชนชั้นในอดีต มีความสัมพันธ์แบบเป็นกันเอง มีความเป็นอยู่ที่มีการเกื้อกูลกัน สังคมไทยในอดีตมีความเชื่อถือเกี่ยวกับธรรมชาติว่าเป็นสิ่งไม่สามารถควบคุมได้ สังคมไทยในอดีตจึงมีการใช้ชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติมากกว่าการเอาชนะธรรมชาติ ประเทศไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ลักษณะของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ ตลอดเวลาเพื่อความเข้าใจ

ในการวิจัย เกี่ยวกับสภาพสังคมไทยสภาพของสังคมไทย ผู้วิจัยจึงจัดแบ่งหัวข้อเกี่ยวกับสังคมไทย เป็นดังนี้

ความหมายของสังคม

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สังคม (Society) คือ กลุ่มคนที่มีการจัดระเบียบ ในการมีชีวิตร่วมกันแบบแผนการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมในรูปแบบเดียวกันและทุกคนมีความรู้สึก เป็นสมาชิกของสังคม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตร โดยพิจารณาจากวิวัฒนาการทางสังคมเศรษฐกิจ และสภาพที่ตั้งของประเทศไทยอาจกล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนของคนไทยโดยทั่วไปเป็นชุมชนใน ชนบทเป็นส่วนใหญ่ และมีชุมชนในเขตเมือง มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของ สังคมไว้เช่น

ราชบัณฑิตสถาน (2554 : 93) ให้ความหมายว่า สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มี ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

พิชัย ผกาทอง (2547 : 10) กล่าวว่า สังคม หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปอาศัยอยู่ ร่วมกันเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง ในบริเวณหรือพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่มีอาณาเขตชัดเจน และมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีระเบียบแบบแผน ภายใต้วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมที่สอดคล้อง กันตลอดจนสามารถเลี้ยงตนเองได้ตามสมควรแก่อัตภาพ

สุดา ภิรมย์แก้ว (2554 : 67) ได้ให้ความหมายว่า สังคม หมายถึง กลุ่มคนมากกว่าสองคน ขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลาในขอบเขต สมาชิกประกอบด้วยคนทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมีวัฒนธรรมหรือระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตเป็นของตนเองและที่สำคัญที่สุด คือ สามารถเลี้ยงตัวเองได้

จากความหมายของคำว่า สังคมตามที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้นนั้นพอสรุปได้ว่า สังคม หมายถึง ผู้คนกลุ่มหนึ่งซึ่งรวมกลุ่มกันอยู่หลายกลุ่ม ผู้คนในกลุ่มทั้งหลายเหล่านี้ มีบางสิ่ง บางอย่างคล้ายคลึงกัน มีแบบแผนการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมในรูปแบบเดียวกันและทุกคนมีความรู้สึกเป็นสมาชิกของสังคม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตร และที่สำคัญผู้คนที่มาอยู่ร่วมกันนี้ต้อง ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมที่สอดคล้องกัน ตลอดสามารถเลี้ยงตนเองได้ตามสมควรแก่อัตภาพ

หน้าที่สำคัญของสังคม

มนุษย์ในสังคมที่อยู่ร่วมกัน มีบรรทัดฐานในการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของคนในสังคม อย่างเดียวกัน ซึ่งหากสมาชิกในสังคมมีการละเมิดบรรทัดฐาน พฤติกรรมดังกล่าว เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งมีลักษณะของการละเมิด บรรทัดฐานเพียงเล็กน้อยไม่มีความรุนแรงไป จนกระทั่งการละเมิดกฎหมาย ซึ่งเรียกว่าอาชญากรรมซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้สังคม

ขาดความเป็นระเบียบนำไปสู่ปัญหาต่างๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพื่อความเข้าใจหน้าที่สำคัญมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จำนง อควัฒนสิทธิ และคณะ (2540 : 25-29) กล่าวว่า มนุษย์เมื่อได้มาอยู่รวมกันเป็นสังคม มีการกระทำต่อกันทางสังคม เพื่อความอยู่รอดและความเจริญของสังคม ดังนั้นสังคมจึงมีหน้าที่สำคัญ ดังนี้

1. เสริมสร้างและผลิตสมาชิกใหม่ ได้แก่ ดำรงรักษาชีวิตมนุษย์ในสังคมให้สืบต่อกันโดยไม่ขาดสายและผลิตสมาชิกใหม่แทนสมาชิกเก่าที่สิ้นชีวิตไปหรือหาสมาชิกให้กับสังคมเพิ่มขึ้น เช่นรับผู้อพยพจากสังคมอื่นมา เป็นต้น

2. อบรมสั่งสอนขัดเกลาสมาชิกของสังคมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม ได้แก่ สังคมจะต้องอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสมาชิกใหม่ ให้เรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ของสมาชิคนั้นๆ ซึ่งจะทำได้ ในรูปใดก็ได้ คือ อาจจะส่งไปโรงเรียน หรือพ่อแม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย อบรมขัดเกลาเองโดยไม่ต้องส่งไปโรงเรียนก็ได้

3. สร้างหรือผลิตแจกจ่ายสินค้าและบริการที่จำเป็นให้กับสมาชิก ได้แก่ ผลิตแจกจ่ายและบริการเครื่องอุปโภคบริโภคแก่สมาชิกของสังคม เช่น เสื้อผ้า อาหาร การแจกจ่ายทำในรูปแบบของการแลกเปลี่ยน จะเป็นการใช้ของหรือเงินตราแล้วแต่สภาพความเจริญมากน้อยของแต่ละสังคม

4. ดำรงรักษาไว้ซึ่งระเบียบกฎหมายของสังคม ได้แก่ เมื่อมีการคุกคามความมั่นคงเกิดขึ้นกับสมาชิกของสังคมสังคมต้องจัดเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลลงโทษผู้ละเมิดระเบียบกฎหมายของสังคม เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยความมั่นคงในทรัพย์สิน เป็นต้น

5. จะต้องมีการจัดสนองความต้องการทางจิตใจให้กับสมาชิกของสังคมในรูปของกิจกรรมทางศาสนาหน้าที่นี้คือหน้าที่ของสถาบันศาสนานั้นเอง

บันเทิง พาพิจิตร (2547 : 35) กล่าวว่า ในฐานะบุคคลเป็นสมาชิกของสังคม บุคคลย่อมได้รับสิทธิบางประการจากสังคม เช่น สิทธิในการได้รับความคุ้มครองในด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิในการได้รับบริการด้านการศึกษา และการรักษาพยาบาล เป็นต้น ขณะเดียวกันบุคคลต้องมีหน้าที่อันจะต้องสนองต่อสังคม ซึ่ง “สิทธิ” และ “หน้าที่” จึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไปในสังคมมนุษย์และเป็นรากฐานสำคัญของระบบสังคม หากบุคคลได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจากสังคมจะช่วยให้เขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นอย่างดีในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้น ซึ่งสามารถสรุปหน้าที่ของสังคมได้ดังนี้

1. การชำระไว้ซึ่งหน้าที่ทางชีวภาพ สังคมจะต้องทำหน้าที่ในการสืบต่อเนื่องของชีวิตมนุษย์ในสังคม เลี้ยงดูสมาชิกให้มีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยปกติสุข โดยทำหน้าที่สำคัญในการให้บริการและสวัสดิการกับเสรีธรรมชาติของมนุษย์ในสังคม

2. การผลิตและการแจกแจงสินค้าและบริการ มนุษย์ในสังคมจะมีชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย จำต้องอาศัยสินค้าทั้งที่เป็นเครื่องอุปโภค ตลอดจนบริการต่างๆ ฉะนั้นหน้าที่ของสังคมก็คือ จัดการดำเนินการในด้านการผลิตและการแจกแจงสินค้าทั้งบริการต่างๆ ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้น การผลิตต่างๆ จำต้องใช้แรงงานของสมาชิกในสังคมเป็นสำคัญทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ ซึ่งอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1 การแบ่งงานกันทำโดยจำแนกตามประเภทฝีมือ เช่น ครู แพทย์ สถาปนิก วิศวกรช่างไม้ ช่างทาสี เป็นต้น

2.2 การแบ่งงานกันทำโดยจำแนกตามเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงควรทำงานประเภทใดและผู้ชายควรทำงานประเภทใด

3. การผลิตสมาชิกใหม่ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของสังคมก็คือ มนุษย์ หากสมาชิกของสังคมล้มตายไป แต่ไม่มีสมาชิกใหม่เกิดขึ้นมาสืบแทนสมาชิกเก่า สังคมย่อมจะขาดความมั่นคงทางสังคม เพราะขาดแคลนสมาชิก ดังนั้น การสืบเนื่องของสมาชิกใหม่ช่วยให้สังคมสามารถดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้

4. การอบรมให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้ระเบียบของสังคม นอกจากสังคมจะมีหน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่แล้ว สังคมยังมีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ กล่าวคือ สังคมต้องจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่สมาชิกใหม่ ทั้งในด้านความรู้และความชำนาญแก่เด็กหรือเยาวชนที่เป็นสมาชิกใหม่ของสังคม

5. การชำระไว้ซึ่งระเบียบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมเป็นอุดมคติสูงสุดเรื่องหนึ่ง การจัดระเบียบสังคมจึงนับได้ว่ามีความสำคัญมาก ระเบียบทางสังคมโดยทั่วไป ได้แก่ ข้อบังคับประเพณี และกฎหมาย เมื่อสมาชิกคนใดของสังคมละเมิดกฎหรือระเบียบของสังคมเป็นหน้าที่ของสังคมในการคอยควบคุมตรวจตราและจับกุมบุคคลที่ละเมิดฝ่าฝืน นำตัวมาลงโทษตามระเบียบและกฎหมายของสังคม ทั้งนี้เพื่อชำระไว้ซึ่งระเบียบของสังคมอันจะส่งผลทำให้บังคับความสงบเรียบร้อยแก่สมาชิกของสังคม

6. การชำระไว้ซึ่งความหมายและมูลเหตุจูงใจ การเสริมสร้างให้สมาชิกของสังคมตระหนักถึงคุณค่าแห่งความหมายของการที่เป็นสมาชิกของสังคม อันเป็นมูลเหตุจูงใจกระตุ้นให้สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ ปลุกฝังให้เขาเหล่านั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์สุขของสังคมโดยส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่การทำงานและต่อครอบครัว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2551 : 10-11) ได้กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของสังคมไว้
ดังนี้

1. กำหนดระเบียบแบบแผนเพื่อให้คนในสังคมได้ใช้เป็นวิธีในการดำเนินชีวิตร่วมกัน
2. จัดให้มีการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้ผู้คนในสังคมปฏิบัติตนได้ถูกต้องเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมจะได้อยู่ร่วมกันได้ด้วยดี
3. สร้างวัฒนธรรมและพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมทั้งในวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ
4. ผลิตสมาชิกใหม่ทดแทนสมาชิกเดิมที่ล้มตายไป เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป
5. ผลิต แจกแจงสินค้า และบริการ เพื่อสนองความต้องการของผู้คนในสังคม
6. ให้บริการและสวัสดิการแก่สมาชิกในสังคม เช่น บริการทางด้านสุขภาพอนามัย
7. ควบคุมสังคม เพื่อให้ผู้คนดำเนินไปตามบรรทัดฐานของสังคมและอยู่อย่างสันติสุข
8. จัดให้มีการติดต่อสื่อสาร สามารถถ่ายทอดความคิดติดต่อซึ่งกันและกันได้

ตามทีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของสังคมไทยนั้น พอสรุปได้ว่าหน้าที่ทางชีวภาพสังคมจะต้องทำหน้าที่ในการสืบต่อชีวิตมนุษย์ในสังคม เลี้ยงดูสมาชิกให้มีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยปกติสุข โดยทำหน้าที่สำคัญในการให้บริการและสวัสดิการกับเสรีธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมการเสริมสร้างให้สมาชิกในสังคมตระหนักถึงคุณค่าแห่งความหมายของการที่เป็นสมาชิกของสังคม อันเป็นมูลเหตุจูงใจกระตุ้นให้สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ ปลุกฝังให้เขาเหล่านั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์สุขของสังคมโดยส่วนรวม

โครงสร้างทางสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างทางสังคมทั้งที่เป็นสังคมเมืองและสังคมชนบท เช่นเดียวกับ โครงสร้างทางสังคมทั่วไปในเรื่องของกลุ่มสังคมและสถาบันสังคม โครงสร้างของสังคมไทยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สังคมชนบท กับ สังคมเมือง ได้มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมไทย ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 9-13) ได้กล่าวถึง โครงสร้างสังคมไทยเป็นขอบเขตของการพัฒนา และกล่าวต่อไปว่าการพัฒนาสังคมเป็นเรื่องที่ต้องกระทำการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคมและเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวางแผน (Planned Change) มิใช่ปล่อยให้เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ

ชมพู โกติรัมย์ (2542 : 35) ได้กล่าวว่า โครงสร้างสังคมไทยเป็นสัมพันธ์ภาพของกิจกรรมต่างๆ ที่มีปรากฏอยู่ในสังคมทุกสังคม อันได้แก่กิจกรรมทางครอบครัว ญาติพี่น้อง ด้านการศึกษา อนามัย การเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ศาสนา และอื่นๆ

สารานุกรมไทย (2556 : 18) กล่าวว่า โครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างสังคมชนบทและโครงสร้างสังคมเมือง แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นสังคมแบบประเพณีน้ำ และเป็นสังคมเกษตรกรรม ดังนั้น ถ้าหากจะรู้จักสังคมและวัฒนธรรมไทยจะต้องพิจารณาจากโครงสร้างสังคมชนบทเป็นหลัก และจะต้องพิจารณาถึงอิทธิพล ของสังคมและวัฒนธรรมเมืองที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมชนบทประกอบไปพร้อมๆ กันด้วย ดังนี้

1. โครงสร้างสังคมชนบท จัดได้ว่าเป็น โครงสร้างที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย เพราะเท่ากับเป็นโครงสร้างของสังคมไทยทั้งหมด ลักษณะจำเพาะที่สำคัญของสังคมชนบท ได้แก่ การรวมกลุ่มแบบรูปนัย (Informal) ของกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) มีการติดต่อกันแบบตัวถึงตัว สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ซึ่งคล้ายคลึงกัน ทำให้สถานภาพและบทบาทของคนในสังคมชนบทไม่แตกต่างกันมากนัก ในสังคมชนบทมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกของสังคมทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น โดยมีระบบสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการนับถือผู้อาวุโส มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีค่านิยมในเรื่องคุณความดีทางศาสนา เป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคมของคนชนบท สถานภาพจะมีลักษณะจำเพาะของตัวบุคคลเอง เช่น อายุ ความสามารถ และคุณความดี ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำในสังคมชนบทมักได้แก่พระสงฆ์ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และผู้อาวุโสที่ชาวบ้านเคารพนับถือ

2. โครงสร้างทางสังคมเมือง ข้อแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง ได้แก่ จำนวนกลุ่มและองค์การที่มีมากในสังคมเมืองหลวง หลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพทางสังคมของบุคคลในเมืองหลวงขึ้นกับฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจและความเกี่ยวข้องทางการเมือง และระดับการศึกษา ซึ่งผิดจากเกณฑ์ของสังคมชนบท นอกจากนั้นแล้ว โครงสร้างชนชั้นทางสังคมในเมืองหลวงจะชัดเจน คือ ประกอบอาชีพต่างๆ นักธุรกิจ ข้าราชการ ช่างฝีมือ และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้อพยพจากสังคมชนบทมาอาศัยอยู่ตามชุมชนแออัดทั้งหลายของสังคมเมืองหลวง ดังนั้น ค่านิยมของคนเมืองหลวงนั้นจะเน้นหนักในเรื่องอำนาจและความมั่งคั่งมากกว่าชาวชนบทมีความต้องการยกระดับตัวเองจากชนชั้นเดิมไปสู่ชั้นที่สูงกว่า โดยอาศัยปัจจัยหลายประการ เช่นฐานะทางการเงิน การศึกษา อำนาจทางการเมือง และสิทธิ

กล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์แม้ว่าจะมีขนาดของสังคมหรือลักษณะเฉพาะของสังคมแตกต่างกัน แต่เมื่อก้าวถึงโครงสร้างทางสังคมโดยทั่วไปหรือโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเบื้องต้นแล้ว ทุกสังคมต่างมีองค์ประกอบสำคัญอยู่บนพื้นฐานสองประการที่สำคัญคือกลุ่มสังคมและสถาบันทางสังคมส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นระบบความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์ ส่วนประกอบดังกล่าวจะต้องเป็นเค้าโครงที่ปรากฏในสังคมมนุษย์ทุก ๆ สังคม แม้ว่าจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน

ไปในแต่ละสังคมก็ตามสถาบันทางสังคมทุกสถาบันล้วนแต่มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมเป็นสำคัญ รวมทั้งร่วมธำรงให้สังคมอยู่ได้ และมุ่งให้สังคมและสมาชิกในสังคมมีความสมบูรณ์บริบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงไม่มีสถาบันทางสังคมใดที่จะสามารถดำรงอยู่ได้เพียงลำพัง อีกทั้งสมาชิกในสังคมยังต้องพึ่งพาอาศัยความเป็นสถาบันของสถาบันทางสังคมแต่ละสถาบันตลอดช่วงชีวิตมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมเพื่อให้สังคมดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้า จำเป็นต้องมีหลักคำจูนหรือมีโครงสร้างยิ่งได้โครงสร้างที่แข็งแรงเหมาะสมก็จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้คนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงสร้างของสังคมเกิดจากที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายใต้จารีตประเพณี และวิถีชีวิตเดียวกัน เพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ดีงามภายในกลุ่มที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” บุคคลกับวัฒนธรรมจึงเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างของสังคม

พัฒนาการของสังคมไทย

การเริ่มต้นของสังคมมนุษย์คือการที่มนุษย์ได้มาอยู่รวมกันนั้นต้องมีสมาชิกมากกว่า 2 คนขึ้นไป และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ในสถานที่เดียวกันในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งจากอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการเกิดสังคมของมนุษย์นั้นได้มีการพัฒนาหรือวิวัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ เริ่มตั้งแต่ในยุคแรกๆ สังคมของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นสังคมยุคล่าสัตว์และเก็บของป่า สังคมเลี้ยงสัตว์ สังคมกสิกรรมหรือเกษตรกรรมทั้งมีการพัฒนามาเป็นสังคมยุคปัจจุบัน คือ สังคมอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีข่าวสาร หรือสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์หรือเป็นลักษณะโลกไร้พรมแดน จะเห็นว่าสังคมได้มีการพัฒนามาตามลำดับ โดยการเชื่อมโยงกันถึงกันทั่วโลกด้วยระบบข่าวสารข้อมูล มีนักวิชาการได้กล่าวถึงพัฒนาการของสังคมไทยไว้ดังนี้

ธิดา สารระชา (2545 : 20-21) กล่าวว่า พัฒนาการของสังคมไทย นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่ากลุ่มชนดั้งเดิมของไทยมีถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน แถบมณฑลยูนนาน ชาวจีนเรียกว่า “ไต” และในเอกสารเรื่อง “กว่าจะเป็นคนไทย” มีดังนี้

1. สังคมไทยยุคแรกหรือสังคมดั้งเดิม (Primitive) พบหลักฐานสำคัญดังนี้ ประมาณ 900 ปีก่อนคริสตศักราชคนไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ในยูนนานเป็นชุมชนที่มีความเจริญของตนเองในระดับหนึ่ง เช่นรู้จักทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ถลุงทองแดง อาณาจักรนี้ประกอบด้วยชนหลายเผ่า เช่น ป่าหนาน อู๋หมาน และหมานเป็นการรวมตัวของคนไทยที่เคยเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ให้ตั้งหลักแหล่งถาวร บุคคลเหล่านี้รับเทคโนโลยีจากจีนเมื่อติดต่อกับค้าขายกัน ที่สำคัญคือการเกษตรกรรม การชลประทาน ถลุงโลหะ ภาษาและวัฒนธรรมอื่นๆ ชนเผ่าเหล่านี้รวมตัวกันได้ถึง 6 แคว้น

เมื่อคริสตศักราชที่ 7 เรียกถึงเจ้าหรือลูกเจ้า ในที่สุดแคว้นเหมิงเส่อเจ้าปราบปรามอีก 5 แคว้น แล้วตั้งอาณาจักรหนานเจา เมื่อคริสตศักราช 794 (พุทธศักราช 1337) ขอบเขตของหนานเจามีอำนาจสูงสุดในคริสตศตวรรษที่ 9 ประมวลได้ว่าด้านเหนือจรดฝั่งใต้แม่น้ำเต้าตู้เหอมนทลเสฉวน และพยายามขยายอาณาเขตเข้าสู่ทิเบตจนขัดแย้งกัน ทางด้านทิศตะวันตกหนานเจาขยายตัวเข้าพม่าเหนือ กวาดต้อนผู้คนจากเมืองหลวงของพยูเอาไว้ใช้แรงงานที่มณฑลยูนนานถึง 300 คน ส่วนด้านทิศตะวันออกหนานเจาขยายตัวลงมาตามลำน้ำโขงเข้าเขตเหวินถานหาทางออกทะเล ผ่านออกทางฮานอย อันหนาม

2. สังคมไทยดั้งเดิมกับพระพุทธศาสนาจากการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยพบว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทควบคู่กับสังคมไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกในสมัยขุนนางไทยคงนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานที่ได้รับมาจากจีนขณะเดียวกันคนในสังคมก็นับถือธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ ผีศาจ เทวดา และนางไม้ เมื่อไทยอพยพลงมาตั้งหลักแหล่งในแหลมทองของสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมด้านศาสนาจากกลุ่มคนดั้งเดิม คือ “ขอมและมอญ” ขอมมีรากฐานอารยธรรมมาจากศาสนาพุทธนิกายมหายาน และศาสนาพราหมณ์ส่วนใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทยเป็นดินแดนของอาณาจักรศรีวิชัย ได้พบหลักฐานพระภิกษุอึ้งจิ้งได้เดินทางผ่านอาณาจักรศรีวิชัย ประมาณพุทธศักราช 1214 ได้บันทึกว่า ท่านได้พบพระสงฆ์มากกว่า 1,000 รูป ในดินแดนอาณาจักรศรีวิชัยหลักฐานนี้แสดงว่าสังคมไทยได้รับนับถือพุทธศาสนาแล้วในระยะสั้น

3. สังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ลักษณะของสังคมไทยยุคนี้ เรียกว่า “สังคมศักดินา” เพราะในสมัยนี้ชาวไทยได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากขอม คือ พระมหากษัตริย์ไทยถูกจัดเป็นสมมุติเทพเป็นชนชั้นสูง และชนชั้นปกครอง จะมีความแตกต่างจากประชาชนทั่วไปทั้งด้านฐานะ ชาติกำเนิดและวิธีการดำเนินชีวิต พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือชีวิตของประชาชนพลเมืองตลอดจนทรัพย์สินและผลผลิตของประชาชน และประชาชนในสมัยนี้มีฐานะเป็นไพร่คือเป็น “คน” ที่อยู่ในสังกัดของเจ้านายคนใดคนหนึ่ง ซึ่งต้องคอยรับใช้กิจการงานต่างๆ ของเจ้านายโดยตรงและที่สำคัญ คือ ข้าทาส บ่าว ไพร่ หรือประชาชนในสมัยนั้นเจ้านายถือว่าเป็นสมบัติของตน ซึ่งทำให้เจ้านายมีหน้าที่คอยควบคุมดูแลบ่าวไพร่ ส่วนข้าทาสหรือ บ่าว ไพร่ ต้องมีหน้าที่คอยรับใช้เจ้านายของตน

ชัย เรื่องศิลป์ (2548 : 246-266) กล่าวว่า พัฒนาการของสังคมไทยในสมัยปฏิรูปการเมืองการปกครอง - ปัจจุบัน ได้แก่ สภาพสังคมไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 4 ประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้ล่าเมืองขึ้น จึงมีความจำเป็นในการดำเนินการปกครองประเทศเพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการล่าอาณานิคม ด้วยพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยในยุคนั้นนับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญ

ของภาษาอังกฤษจึงได้ทำการเปิดสอนภาษาอังกฤษขึ้นภายในเขตราชวัง ต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหाराช พระองค์ทรงส่งนักเรียนไปไทยไปเรียนที่ ต่างประเทศ ทรงเปิดโรงเรียนสอนหนังสือ ทรงปฏิรูปการเมืองการปกครองให้เท่าเทียม อารยประเทศ ทรงปลดปล่อยทาส ทรงเลิกใช้ระบียบการเข้าเฝ้า ทรงมีการเปลี่ยนทรงผม ทรงสร้างสาธารณูปโภค และถนนหนทาง ฯลฯ นับเป็นการปูพื้นฐานทางสังคมไทยและเตรียม ประชาชนคนไทยให้พร้อมที่จะรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ลัทธิเข้ามาในประเทศไทยในระยะนี้ มีสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงอยู่ 2 ประเภท

1. เกิดจากปัจจัยภายนอก (Exogenous Change) สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมอารยธรรม ตะวันตกที่ลัทธิเข้ามาในประเทศไทย ได้แก่ การแต่งกาย ศาสนา อาหาร การศึกษา หนังสือพิมพ์ การสร้างอาคารบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ ฯลฯ วัฒนธรรมดังกล่าวส่วนใหญ่ได้รับจากชาว ต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศส สเปน อเมริกา เป็นต้น และในพุทธศักราช 2369 ไทยได้ทำสัญญาสัมพันธไมตรีกับอังกฤษเป็นฉบับแรก หลังจากนั้นประเทศทางตะวันตกได้เข้ามา ทำสัญญาสัมพันธไมตรีกับไทย เช่น สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาทำสัญญาสัมพันธไมตรีกับไทยใน พุทธศักราช 2375 ชาวต่างชาติให้สังคมไทยได้รับความเจริญด้านต่างๆ หลายอย่าง

2. เกิดจากปัจจัยภายใน (Endogenous Change) สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจาก ชาวตะวันตกและชาวตะวันตกบางประเทศต้องการคุกคามและเข้าครอบครองประเทศไทยไว้เป็น อาณานิคมแต่คนไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์และเจ้านายระดับผู้นำของประเทศหลายคนได้สังเกตเห็น ความล้มเหลวของคนไทย จึงได้ทำการแก้ปัญหาขึ้น คือ ได้ส่งคนไทยไปศึกษาเล่าเรียนในต่างประเทศ หลายคน เช่น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ทรงส่งพระเจ้าน้องยา เชอ พระโอรสและนักเรียนไทยไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้า มงกุฎไปเรียนวิชาภาษาละติน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาดาราศาสตร์ และวิชาโหราศาสตร์ สมเด็จพระ เจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ไปเรียนวิชาทหาร วิชาต่อเรือกลไฟ วิชาวิศวกรรมและ ภาษาอังกฤษ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวงศาสนิกไปเรียนวิชาแพทย์ พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้า อมฤตไปเรียนวิชาพิมพ์ และหลวงนายสิทธิ (ช่าง) ลูกชายของเจ้าพระยาพระคลังไปเรียนการต่อเรือ กำปั่นและวิชาภาษาอังกฤษ เมื่อเรียนเสร็จแล้วก็ได้กลับมาบริหารกิจการงานด้านต่าง ๆ ของ ประเทศไทย ซึ่งทำให้ประเทศไทยและสังคมไทยเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ นับเป็น การพัฒนาสังคมไทยไปในทิศทางที่ดีทำให้บ้านเมืองและสังคมไทยเจริญก้าวหน้าสังคมไทยได้มีการเรียกร้องประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 5-6 แต่พระองค์ทรงเห็นว่ายังไม่สมควรเปลี่ยนแปลง

การปกครอง ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทยขึ้น คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับเป็นการริเริ่มการศึกษาสมัยใหม่ในสังคมไทย ทำให้ประชาชนมีความรู้กว้างขวางมีการส่งนักเรียนไทยไปเรียนต่างประเทศมากขึ้นระยะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในพุทธศักราช 2475 สังคมไทยได้ประสบปัญหาสังคมหลาย ๆ ด้าน และบุคคลในสังคมไทยระดับผู้บริหารประเทศชาติและนักวิชาการได้พยายามแก้ไขปัญหาด้านคอร์รัปชัน ด้านยาเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศและปัญหาที่สำคัญที่สุดในสังคมไทย ก็คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนอย่างมากทั้งในอดีตและจนกระทั่งทุกวันนี้

เกรียงศักดิ์ ราชโคตร (2554 : 45- 48) กล่าวว่า ลักษณะของการพัฒนาการของสังคมมนุษย์ หากเปรียบเทียบกับสังคมไทยสามารถที่จะกล่าวได้ว่า สังคมไทยเองนั้นก็มีการพัฒนาการเช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ซึ่งพัฒนาการของสังคมไทย ในที่นี้ได้แบ่งตามลักษณะของการควบคุมคนในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 สมัย คือ

1. สังคมไทยก่อนสมัยระบบศักดินา (เริ่มตั้งแต่อาณาจักรล้านนาถึงอาณาจักรสุโขทัย)

สังคมไทยก่อนการประกาศใช้กฎหมายพระไอยการตำแหน่งนายพลเมืองและพระไอยการตำแหน่งนายทหารหัวเมือง พ.ศ. 1998 ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งอยุธยาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระบบศักดินานั้น สังคมไทยเป็นสังคมก่อนข้างคงที่ คนไทยส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในชนบท มีสถาบันครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการดำเนินชีวิต มีการผลิตพอกินพอใช้ด้วยระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพพัฒนาของสังคมไทยก่อนสมัยระบบศักดินานั้น ได้มีการพัฒนาตามลักษณะของการตั้งถิ่นฐานในดินแดนต่างๆ คืออาณาจักรสุโขทัย กล่าวคือ

1.1 สังคมไทยอาณาจักรล้านนา ได้มีการพัฒนาจากชุมชนเครือญาติมาเป็นชุมชนเมือง มีชนชั้นปกครองเหนือชนชั้นสูง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช้แรงงานประกอบด้วย กษัตริย์ ขุนนาง และพระสงฆ์ พวกข้าที่เป็นชนชั้นต่ำซึ่งเป็นผู้ที่ใช้แรงงาน คือ ทาส หรือข้า โดยมีสถาบันสงฆ์เชื่อมระหว่าง 2 ชนชั้นนี้

1.2 สังคมไทยสมัยสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัยได้สถาปนาขึ้นในช่วงความเสื่อมของอาณาจักรเขมรในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยการพัฒนาและรวมชุมชนโบราณในบริเวณเขตลียงศรีสัตนาทึบและสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัยจะมีกำลังพลน้อยกว่าอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรอยุธยา ดังนั้นการควบคุมกำลังพลในสมัยสุโขทัยจึงเป็นแบบหลวมไม่เข้มแข็งมากนัก มีการใช้ศาสนาเป็นหลักในการควบคุมคนหรือเป็นหลักในการปกครอง กลุ่มคนในสมัยสุโขทัยประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ พระสงฆ์ ไพร่ และข้าทาส

2. สังกมไทยภายใต้ระบบศักดินา (เริ่มตั้งแต่อาณาจักรอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นหรือก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475) เมื่ออาณาจักรอยุธยามีอาณาเขตกว้างขวางโดยผนวกอาณาจักรสุโขทัย พ.ศ. 1981 ยังมีผลทำให้มีกำลังไพร่พลเพิ่มมากขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสงบสุขของสังคม จึงได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยระบบศักดินาทำการควบคุมกำลังพล เพื่อประโยชน์ของรัฐในการทำงานและเพื่อผลิตผลทางด้านเกษตรในยามสงบและเป็นทหารในยามสงคราม ดังนั้นลักษณะสังคมไทยภายใต้ระบบศักดินาจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 สมัย กล่าวคือ

2.1 สังคมสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการพัฒนามาจากรัฐเล็ก รัฐน้อยบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยารวมเป็นอาณาจักร จึงมีความจำเป็นต้องมีแรงงานในการสร้างบ้านเมือง ทำนา ทำไร่ ตลอดจนเป็นกำลังรบในยามสงคราม ดังนั้นการควบคุมแรงงานราษฎรและการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นจึงมีขอบเขตจำกัด ต้องประนีประนอมระหว่างรัฐกับผู้นำท้องถิ่น ดังนั้นในสมัยอยุธยาจึงมีการควบคุมและจัดสรรแรงงานในหมู่ผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือชนชั้นนำเรียกว่าระบบไพร่ จนกระทั่งถึงสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารราชใหม่และออกกฎหมายจัดระเบียบการควบคุมให้รัดกุมโดยใช้ระบบศักดินา ซึ่งได้รับการเปลี่ยนแปลงบ้างให้เหมาะสมกับกาลเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนมีการยกเลิกระบบไพร่ใน พ.ศ. 2448 หรือปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

2.2 สังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการเปิดโอกาสให้สามัญชนซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความประพฤติดีเข้ามาเป็นขุนนางได้ สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับขุนนางด้วย มีการเปิดประเทศเพื่อทำการค้าขายกับต่างประเทศ และเพื่อพัฒนาประเทศ สถาบันสงฆ์มีความสำคัญมากมีหน้าที่ในการอบรมคนในสังคม เป็นที่รวมของชนชั้นต่างๆ จัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางของสังคมสังคมไทยภายใต้ระบบศักดินาจึงได้มีการนำระบบศักดินามาเป็นเครื่องกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคนในสังคม สังคมไทยในระบบศักดินาก่อนการปฏิรูปสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้แบ่งชนชั้นของคนในสังคมอย่างกว้างๆ ออกเป็น 2 ชนชั้น คือ ชนชั้นปกครองมีอำนาจทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม มีอภิสิทธิ์และมีผลประโยชน์ตอบสนองสูงในฐานะมูลนาย และชนชั้นที่อยู่ใต้ปกครอง ได้แก่ ไพร่ และทาส และกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบไพร่ คือ พระสงฆ์ ชาวจีน ชาวตะวันตก เป็นต้น

จากการเปลี่ยนแปลงสังคมดังกล่าว จึงก่อให้เกิดค่านิยมเดิมที่สืบทอดมาจากสมัยอยุธยาซึ่งได้แก่ ค่านิยมที่เกิดจากการขยายตัวทางการค้า คือ เกิดความคิดเป็นเหตุผลมีความกระตือรือร้นที่แสวงหาความรู้ ตลอดจนค่านิยมในการสะสมทรัพย์ ค่านิยมในด้านการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานให้บุคคลใน

สังคมเกิดความคิดที่จะปรับตัวให้มีความทันสมัยแบบตะวันตกด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมา

3. สังคมไทยสมัยใหม่ (เริ่มตั้งแต่หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน) สังคมไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย) นั้นได้ส่งผลให้ภูมิปัญญาของคนไทยมีความหลากหลายมากขึ้น ลักษณะที่เห็นได้ชัดคือการเคลื่อนตัวของปัญญาชนที่ลงมาสู่สามัญชนมีมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาประเทศที่เน้นด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2504) เป็นต้นมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยจะมีแนวทางในการพัฒนาประเทศที่เน้นด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากภาคเกษตรมาสู่สังคมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ประกอบกับมีการส่งเสริมในด้านการศึกษาซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ดังนั้นการควบคุมคนในสังคมสมัยใหม่นี้มีการใช้กฎหมายระบบการศึกษา ระบบการเมืองฐานะทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น โครงสร้างทางสังคมของไทยในสมัยนี้ได้มีการแบ่งชนชั้นของคนในสังคมออกเป็น 3 ชั้นชั้นกล่าวคือ

1. ชั้นสูง ได้แก่ ผู้มีฐานะ ผู้กำหนดนโยบายของประเทศ เช่น เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการระดับสูงและนายทุนขนาดใหญ่
2. ชั้นกลาง ได้แก่ ผู้ที่ทำหน้าที่บริการสังคม เช่น ข้าราชการ ปัญญาชน (ผู้ที่มีความรู้ ความคิดก้าวหน้า) พ่อค้า และนายทุนระดับกลาง
3. ชั้นแรงงานหรือชนชั้นล่าง ได้แก่ ชาวไร่ชาวนาและกรรมกรซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้ น้อยจากแนวทางการพัฒนาประเทศดังกล่าวได้ ส่งผลให้เกิดความเจริญทางด้านการค้า การเห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ การพัฒนาด้านสังคมและประเพณี เพื่อความทันสมัยมีการรับอารยธรรมจากประเทศที่เราเรียกว่า “ประเทศที่พัฒนาแล้ว” เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยและความสนใจรับวิทยาการจากตะวันตก สิ่งเหล่านี้ได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทั้งในชนบทและเมือง ลักษณะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทย มีการถูกแทรกแซงหรือมีการฟุ้งฟ้างสังคมภายนอก เกิดการรุกรานทำลายสิ่งแวดล้อม เกิดปัญหาสังคมมากมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปลักษณะของสังคมไทยได้ดังนี้ด้านประชากรในปัจจุบันเรามักจะพบผู้สูงอายุตามสถานที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น นั่นแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีอายุยืน

เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ผู้สูงอายุเหล่านี้บางส่วนได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากสมาชิกในครอบครัว บางส่วนยังคงต้องออกมาประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป และพบว่า บางส่วนก็มีจำนวนไม่น้อยที่ถูกสมาชิกในครอบครัวทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือนำไปทิ้งไว้ตามสถานที่ต่างๆ เนื่องจากไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูหรือคิดว่าเป็นภาระที่ไม่อยากรับผิดชอบ ดังที่เราเคยได้รับทราบข่าวสารจากสื่อต่างๆ กันมาแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการทอดทิ้งผู้สูงอายุนี้จะเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทที่ถูกหลานต้องอพยพมาหางานทำในเมืองหลวงหรือในเมืองใหญ่ๆ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้บ่งชี้ถึงโครงสร้างประชากรของไทยที่มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงในอนาคตประชากรในวัยเด็กจะลดลงส่วนคนในวัยทำงานจะมีมาก และผู้สูงอายุก็จะมีจำนวนมากขึ้น ผู้คนจะมีอายุขัยสูงขึ้น ด้านครอบครัว ครอบครัวมีขนาดเล็กลง การอยู่เป็นโสดเพิ่มมากขึ้น สามีภรรยา มีอำนาจในครัวเรือนเท่าเทียมกัน เมื่อแต่งงานแล้วมีการแยกครอบครัว มีลักษณะของความเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สังคมมีขนาดใหญ่ โครงสร้างซับซ้อน การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะหลวมถือเกณฑ์สภาพทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้ อาชีพ ทรัพย์สิน และทางสังคม เช่น การศึกษา ศาสนา อำนาจทางสังคม เป็นหลักในการจับกลุ่มกันเป็นพวกเดียวกัน พัฒนาของสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการทำไร่ ปลูก เลี้ยงสัตว์ ปลูกโลหะ เป็นสังคมที่เรียบง่าย มีการพัฒนาขนาดของสังคมจากหมู่บ้านเป็นชุมชนขนาดเล็ก ชุมชนขนาดใหญ่และอาณาจักรมีหัวหน้าหรือเจ้าเมืองมีพระมหากษัตริย์ปกครอง

ลักษณะของสังคมไทย

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นสังคมที่มีการแบ่งชนชั้น โดยยึดจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสังคมที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นหลัก มีโครงสร้างแบบหลวมๆ ไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์และระเบียบ ขาดระเบียบวินัยพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อและการดำเนินชีวิตเป็นสังคมที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยกลุ่มคนไทยที่อยู่รวมกันเป็นจำนวนน้อยหรือจำนวนมากก็ได้ แต่สังคมในปัจจุบันมีอาชีพอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวเกิดขึ้น จึงทำให้สังคมไทยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ต้องมีความสัมพันธ์กันมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ และมีวัฒนธรรมร่วมกัน ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะสังคมไทย ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2545 : 7) กล่าวว่า สังคมไทยมีลักษณะเฉพาะและมีความแตกต่างจากสังคมอื่นๆ อย่างเด่นชัด ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยจะได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาผสมผสาน ซึ่งทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่สังคมไทยส่วนใหญ่ก็ยังสามารถอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไว้ได้ พอสรุปลักษณะของสังคมไทยได้ ดังนี้

1. มีโครงสร้างสังคมแบบสถาบันครอบครัวและระบบเครือญาติ ลักษณะสถาบันครอบครัวของคนไทย จะมีสามีหรือภริยาได้คนเดียวตามกฎหมาย ภายในครอบครัวจะมีความผูกพันและมีสายพันธ์ทางโลหิตที่เข้มข้น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูกจะรักใคร่เกื้อกูลกันและอุปถัมภ์ค้ำชูซึ่งกันและกันตลอดกาล ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนหรือคนรู้จักใกล้ชิดกันก็จะมี ความสนใจ สนับสนุนรักใคร่กัน จนกลายเป็นความผูกพันกันในลักษณะระบบเครือญาติ ลักษณะทางสังคมไทยดังกล่าว ทำให้การดำรงชีวิตของคนไทย อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

2. มีโครงสร้างทางสังคมแบบสถาบัน สังคมไทยจะยึดมั่นในสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ คนไทยจะยึดมั่นในสถาบันครอบครัวเป็นหลัก นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่สังคมไทยก็ไม่รังเกียจศาสนาอื่นๆ คนไทยส่วนใหญ่จะมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สนับสนุนศาสนาต่างๆ ศาสนาและสามารถเข้าร่วมศาสนกิจของศาสนาอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนสถาบันกษัตริย์สังคมไทยให้ความเคารพนับถือให้ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ต่างๆ พระองค์ โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ทั้งสิ้น ลักษณะเด่นของสังคมไทยอีกอย่างหนึ่งคือคนไทยจะให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่และผู้ดำรงตำแหน่งที่สูงกว่า

3. มีโครงสร้างสังคมแบบหลวมๆ คนไทยและสังคมไทยตามปกติจะให้ความสำคัญกับระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่างๆ น้อยมาก ชอบปฏิบัติในสิ่งที่ตนพอใจไม่ชอบการบีบบังคับว่าต้องปฏิบัติเป็นประจำ ชอบความเป็นอยู่อย่างสบายๆ จนมีคำกล่าวถึงลักษณะของคนไทยว่า อยู่อย่างไทย ประชาธิปไตยแบบไทย หรือสุภาษิตที่ว่า ช้าๆ ได้พร้าสองเล่มงาม ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้คนไทยขาดระเบียบ ไม่มีวินัย ไม่กระตือรือร้น รักถิ่น โขข ลักษณะนิสัยของคนไทยดังกล่าว จึงมีส่วนทำให้สังคมไทยไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

4. มีโครงสร้างสังคมแบบอ่อนปรน เนื่องจากสังคมไทยมีความผูกพันรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้ามีคนไทยได้รับความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือคนไทยส่วนใหญ่จะร่วมมือร่วมใจเสียสละแบ่งปันและเข้าช่วยเหลือทันที ส่วนการดำเนินการก็จะยึดการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษเป็นแนวทางการปฏิบัติ และจะปฏิบัติตามเฉพาะเรื่องที่ดี ส่วนเรื่องที่ไม่ดีก็จะนำไปปรับปรุง เพื่อเหตุการณ์ไม่ดีไม่งามจะไม่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือคนในสังคมอีก สังคมไทยมักยึดมั่นและยึดถือปฏิบัติตามคำพังเพยที่ว่า “เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด ไปพูดขัดเขาทำไม ขัดใจเขา เมื่อเขาตั้งเราต้องหย่อนค้อยผ่อนเบา นักเลงเก่าเขาไม่หาญราญนักเลง” เป็นต้น

5. มีโครงสร้างแบบสังคมเกษตร ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพกสิกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน จึงนับว่าความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของครอบครัวชาวนาไทยดั้งเดิมของสังคมไทย คือ มีความเป็นอยู่แบบง่ายๆ ไม่มีพิธีรีตอง เป็นคนที่มีจิตใจดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ ซึ่งมีลักษณะแบบไม่เป็น

ทางการในอดีตกรรมรวมกลุ่มของชาวนาไทยส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกทางค่าน้ำใจ ได้แก่ การลงแขกไถนา หว่านข้าว เกี่ยวข้าว แต่ในปัจจุบันสังคมชาวนาได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง เช่น การรวมกลุ่มของชาวนาในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีการรวมกลุ่มตั้งสหกรณ์ร้านค้าการจัดซื้อเครื่องจักรต่าง ๆ เพื่อบริการให้เช่าสถานที่เก็บข้าวเปลือก การลงทุนทำคลองส่งน้ำให้ผ่านเข้าไปในพื้นที่นาของเกษตรกร ซึ่งทำให้ชาวนาสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ทำให้ฐานะของเกษตรกรในอำเภอวัดโบสถ์ดีขึ้น ผลประโยชน์จากการลงทุนมีการแบ่งปันเงินรายได้ให้สมาชิกที่นำมาลงทุน พบว่า ในพุทธศักราช 2542 สหกรณ์กลุ่มชาวนาในอำเภอวัดโบสถ์ สามารถได้รับเงินส่วนแบ่งถึงร้อยละ 15-17 ซึ่งเป็นรายได้ดีกว่าฝักรักษาการของรัฐในปัจจุบัน

6. มีโครงสร้างแบบชนชั้น ในสังคมไทยยึดถือและให้ความเคารพบุคคลที่มีความอาวุโส บุคคลระดับผู้บริหารเป็นหลัก รวมทั้งบุคคลที่มีอยู่ใกล้ชิดแม้มิใช่ญาติแต่ถ้ามีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน คนไทยก็จะมีความผูกพันกับบุคคลดังกล่าวเสมือนญาติพี่น้อง ในอดีตสังคมไทยมีการแบ่งชนชั้น ส่วนในปัจจุบันมักกล่าวว่าไทยมีการเลิกทาส เลิกแบ่งชนชั้นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช แต่ความเป็นจริงในสังคมไทยยังมีการแบ่งชนชั้นซึ่งถูกแบ่งชนชั้นออกโดย ตำแหน่ง ขศดาบรรดาศักดิ์ ความมั่งคั่งร่ำรวย ตำแหน่งทางการเมืองหน้าที่ราชการ ระดับการศึกษาและอาชีพ

ทัศนีย์ ลักษณะวิชชนชัช (2548 : 1) กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ลักษณะของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามยังมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยอยู่ สรุปได้ดังนี้

1. สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักทางเศรษฐกิจไทยมาตั้งแต่ดั้งเดิม ทั้งยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งทำเงินเข้าประเทศปีละมากๆ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเกษตรในสังคมไทย ลักษณะของสังคมเกษตรได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจของคนไทยให้รักอิสระอยู่อย่างเรียบง่าย มีจิตใจอ่อนโยน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่เกื้อกูลกันและกันแม้วิถีชีวิตในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการแข่งขันในทางธุรกิจมากขึ้น แต่จากการที่สังคมไทยเป็นสังคมชาวนาพุทธ มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กันทำให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวเข้าหากันได้อย่างมีความสุข ไม่มีปัญหาการขัดแย้งกันเหมือนในสังคมประเทศอื่นๆ บางประเทศ

2. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันในระหว่างเครือญาติกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากการที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตร จึงจำเป็นต้องอาศัยแรงงานของคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ทำให้ครอบครัวของคนไทยแต่เดิมเป็นครอบครัวใหญ่มีพ่อแม่ ลูกหลาน ปู่ ย่า ตา ยาย

หรือญาติอื่นๆ รวมอยู่ด้วยเป็นสายสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติ เกิดความผูกพันห่วงใยดูแลทุกข์สุขกันเป็นสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นที่ต้องอุปการะเกื้อกูลกัน กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และญาติผู้ใหญ่

3. สังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตคนไทยนับตั้งแต่เกิดมาสังคมไทยจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตลอดจนกระทั่งตาย

4. สังคมไทยเป็นสังคมที่เกิดทุนสถาบันกษัตริย์เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองในระบอบกษัตริย์มาตั้งแต่โบราณ ทรงมีฐานะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ยึดถือหลักทศพิธราชธรรมในการปกครองประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ถึงแม้ในปัจจุบันการปกครองของไทยได้เปลี่ยนจากระบอบราชาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ก็ยังคงได้รับความเคารพเทิดทูนอย่างเช่นในอดีต โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลปัจจุบัน ทรงตราครุฑงานหนักเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ทรงเป็นมิ่งขวัญและศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของคนในชาติได้รับการยกย่องเทิดทูนอย่างสูงในสังคมไทย

5. สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญในเรื่องอาวุโส ให้เกียรติยกย่องผู้ใหญ่ หรือผู้ที่อาวุโสกว่าซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย ซึ่งจะพบเห็นได้ในทุกกลุ่มทุกชั้น โดยพ่อแม่ผู้ปกครองจะสั่งสอนลูกหลานกันต่อๆมาให้เด็กมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่อาวุโสกว่า ซึ่งในทางพุทธศาสนาถือว่ารองรับว่าเป็นความดีงาม ผู้ที่ปฏิบัติจะได้รับความสุขความเจริญ

นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2549 : 12) กล่าวว่า ลักษณะของสังคมไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะที่สำคัญคือ ลักษณะของสังคมไทยในอดีตและลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะของสังคมไทยทั้ง 2 ลักษณะ ดังนี้

1. สังคมไทยในอดีต

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ลักษณะของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามยังมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยอยู่ สรุปได้ดังนี้ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความผูกพันกันระหว่างเครือญาติกันอย่างใกล้ชิดยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเทิดทูนสถาบันกษัตริย์และให้ความสำคัญในเรื่องอาวุโสสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันในระหว่างเครือญาติกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากการที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรจึงจำเป็นต้องอาศัยแรงงานของคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ครอบครัวของคนไทยแต่เดิมเป็นครอบครัวใหญ่มีพ่อแม่ ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยายหรือญาติอื่นๆ รวมอยู่ด้วยเป็นสายสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติเกิดความผูกพันห่วงใยดูแลทุกข์สุขกัน เป็นสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นที่ต้องอุปการะเกื้อกูลกัน กตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่

2. สังคมไทยในปัจจุบัน

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ตามสภาพของสิ่งแวดล้อมและกาลเวลาหรือสังคมโลกาภิวัตน์ (Globalization) อันมีอิทธิพลทำให้บุคคล ชุมชน และสังคมประเทศต่างๆ ได้รับผลกระทบสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางสังคมไทยก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในลักษณะที่เป็นปัจจัย โอกาส และภัยคุกคาม เช่น สังคมไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครองที่มองเห็นได้จากตัวชี้วัดต่างๆ แต่สถานการณ์ความเป็นจริงในสังคมกลับสะท้อนให้เห็นภาพความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลกันทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและความเป็นธรรมซึ่งเห็นได้จากสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมลง ลักษณะของครอบครัวจะมีลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติน้อยลง ปัจจุบันสังคมไทยมีการแข่งขันกันตลอดเวลา การจะพาตนเองให้รอดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นจึงเป็นสิ่งที่คนไทยในสังคมปัจจุบันต้องแสวงหา สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องความร่ำรวยและเงินทอง เพราะมีความเชื่อที่ว่าเงินทองสามารถบันดาลความสุขตอบสนองความต้องการของคนได้ ขณะเดียวกันก็จะมีชื่อเสียงเกียรติยศตามมา จึงเป็นจุดเร้าให้ทุกคนอยากรวย ไม่ว่าจะหาเงินมาด้วยวิธีที่ถูกต้องจากการทำงาน หรือการได้มาด้วยการฉ้อโกง จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนในสังคม ชอบแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น นิยมบริโภคของแพงเลียนแบบอย่างชาวตะวันตก รักความสะดวกสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำสู่การมีหนี้สินมากมายซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาเด็กแว้นเหว่ถูกทอดทิ้ง ดิคาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการขาดความผูกพัน รักใคร่ในครอบครัว ปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

จากการศึกษาลักษณะของสังคมไทยที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะของสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมผลิตแบบยังชีพ พึ่งพาตนเอง บริเวณการตั้งบ้านเรือนจะอยู่ตามแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ แรงงานที่ใช้ในการผลิตคือ แรงงานคนและแรงงานสัตว์ มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ความเป็นอยู่ของคนในสังคมก็จะอยู่เป็นครอบครัวใหญ่มีขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่น ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ความเชื่อ มารยาท อาหาร การดำเนินชีวิตที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน สภาพของสิ่งแวดล้อมและกาลเวลาหรือสังคมโลกาภิวัตน์ อันมีอิทธิพลทำให้บุคคล ชุมชน และสังคมประเทศต่างๆ ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สังคมไทยก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้นไปด้วย สังคมไทยปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องความร่ำรวยและเงินทอง การพัฒนาความรู้มีมากขึ้นเปลี่ยนจากสังคมเกษตรเป็น

สังคมอุตสาหกรรมมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะมีความเชื่อว่าเงินทองสามารถบันดาลความสุข
ตอบสนองความต้องการของคนได้ ขณะเดียวกันก็จะมีชื่อเสียงเกียรติยศตามมา

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจของไทย

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลก
มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงสถาบันซับซ้อนมากยิ่งขึ้นการคาดการณ์
และการวางแผนล่วงหน้าทำได้ยากกว่าในอดีต ประเทศไทยจึงได้ริเริ่มกระบวนการวางแผนพัฒนา
ประเทศในแนวใหม่ ที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และใน
ที่สุดก็ได้นำไปสู่การปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศใหม่ไม่มองการพัฒนาประเทศแบบแยกส่วน
แต่หันมาเน้นการพัฒนาการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

ความหมายของเศรษฐกิจของไทย

การที่กลุ่มบุคคลของสังคมรวมตัวกันเป็นกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อดำเนิน
กิจกรรมที่เกี่ยวกับสินค้า ได้แก่ การผลิต การจำหน่าย การกระจายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าและ
บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในประเทศไทย ซึ่งได้มีนักวิชาการ
ให้ความหมายของเศรษฐกิจ ดังนี้

วิทยากร เชียงกุล (2545 : 9) ได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจว่า หมายถึง เรื่องของ
กิจกรรม และความสัมพันธ์ของคนในด้านการผลิตและบริการ และการกระจายหรือแลกเปลี่ยน
สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการการบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเอง
ครอบครัว และสมาชิกในชุมชน ดังนั้นเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาการผลิตเพื่อผลิตสินค้า
และบริการให้ได้มากที่สุดเพื่อตอบสนองความอยู่ดีกินดีหรืออยู่เย็นเป็นสุขของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก

วรลักษณ์ จรรย์รักษ์ (2551 : 111) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจไว้ว่า หมายถึง กลุ่ม
บุคคลของสังคมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งยึดถือแนวปฏิบัติแนวทาง
เดียวกันในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คืออำนวยความสะดวก
ในการที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถบำบัดความต้องการให้แก่บุคคลต่างๆ
ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นให้ได้รับประโยชน์มากที่สุดเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สุชาติ ธาดาธำรงเวช (2553 : 97) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจ หมายถึง การบริหาร
ทรัพยากรหรือผลผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีที่
สิ้นสุดของมนุษย์ โดยที่รัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจให้โยกย้ายทรัพยากรให้แก่กลุ่มใดมากกว่ากลุ่ม
อื่นๆ กลุ่มอื่นที่เหลือก็จะได้รับทรัพยากรน้อยลง

นันทปราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจประเทศไทย หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับสินค้า ได้แก่ การผลิต การกระจายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในประเทศ สามารถขยายความออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านสินค้าและบริการ ด้านการกระจายหรือการแลกเปลี่ยน และด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่เกิดขึ้นกับประชาชนไทย

สรุปได้ใจความว่าเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มหรือสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีแบบแผนซึ่งคนกลุ่มหนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งๆ ประกอบไปด้วย ครัวเรือนและหน่วยกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย การผลิต และการบริโภคทำให้คนได้บริโภคสินค้าและบริการ สร้างอาชีพและ รายได้ เกิดการกระจายสินค้า การบริการ และในการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน

ความสำคัญของเศรษฐกิจไทย

ความสำคัญของเศรษฐกิจไทยมีความสำคัญกับกลุ่มบุคคลของสังคมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ของสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งยึดถือแนวทางปฏิบัติแนวทางเดียวกันในการประกอบกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ อำนวยความสะดวกในการที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถบำบัดความต้องการให้แก่บุคคลต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นให้ ได้รับประโยชน์มากที่สุด เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นริศรา ฤทธิมนตรี (2543 : 14) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจ มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องต่อสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจผันผวนส่งผลให้สังคมเกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคี การปรองดอง สังคม เกิดความแตกแยก ส่งผลให้เศรษฐกิจทรุดตัว ซึ่งการที่อยากจะมองเห็นสังคมที่มีคุณภาพสมานฉันท์ และเอื้ออาทร ประการแรกคือการวางรากฐานการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน พื้นฟู เศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมั่นคง แก้ไขปัญหาความยากจน คุณภาพสังคมเสื่อมโทรม โดยมุ่ง การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาสังคม เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจกระจายการ พัฒนาสู่ภูมิภาคและชนบท พัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิต ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชน การควบคุมราคาสินค้าและเร่งการส่งออก การยึดหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเศรษฐกิจ ของไทย ดังนี้

1. มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ทราบว่าผลิต อะไร ผลิตเพื่อใคร

2. จะกำหนดระเบียบการเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตและควบคุมสถาบันทางเศรษฐกิจให้เป็นระเบียบ

3. เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ และดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

นัทรพราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล (2556 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจประเทศไทยไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของเศรษฐกิจประเทศไทยนับแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันในประเด็นต่างๆ อาทิการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น

2. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์หรือกลไกของเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งในระดับสถาบันทางเศรษฐกิจ และชนชั้นในระบบเศรษฐกิจ

3. ทำให้ทราบโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย นำไปสู่การวางแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจหรือนโยบายบริหารเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

4. สามารถวิเคราะห์เศรษฐกิจของประเทศไทย นำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาหรือการบริหารนโยบายเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องและเป้าหมายสมกับสถานการณ์

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปความสำคัญเศรษฐกิจของไทย ดังนี้ เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ อำนวยความสะดวกในการที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถบำบัดความต้องการให้แก่บุคคลต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ระบบเศรษฐกิจของไทย

การจัดระบบเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพลังการผลิตของประเทศเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายนี้รัฐจะเป็นผู้วางแผนเศรษฐกิจ และควบคุมการใช้ทุนอันเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ควบคุมให้มีการลงทุนในกิจการที่เป็นประโยชน์ระยะยาวแก่ประเทศอย่างแท้จริง ดังมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2543 : 13 - 15) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยทั่วไปนิยมแบ่งระบบเศรษฐกิจออกเป็น 3 ระบบดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเลือกตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามความสามารถและโอกาสของตนโดยอาศัยตลาดและราคาในการเลือกโดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมีบทบาทเกี่ยวข้องกับน้อยมาก ลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่

- 1.1 ทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตเป็นของเอกชน
- 1.2 เอกชนเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยผ่านกลไกราคา และมีกำไรเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ
- 1.3 มีการแข่งขันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจ
- 1.4 รัฐไม่เข้าแทรกแซงทางเศรษฐกิจ มีบทบาทเพียงการรักษาความสงบเรียบร้อย ความยุติธรรม เพื่อให้เอกชนมีความมั่นใจในการทำธุรกิจ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีรัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต วางแผนและควบคุมการผลิตบางประเภท โดยเฉพาะการผลิตที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชน เช่น การสาธารณสุข โภคต่างๆ สถาบันการเงินป่าไม้ เอกชนถูกจำกัดเสรีภาพ ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม ดำเนินได้เพียงอุตสาหกรรมขนาดย่อม ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างด้านฐานะระหว่างคนรวยและคนจน ลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ได้แก่

- 2.1 รัฐควบคุมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกรูปแบบ
- 2.2 ไม่มีการแข่งขันเกิดขึ้น
- 2.3 รัฐตั้งการผลิตคนเดียว
- 2.4 มีการวางแผนจากส่วนกลาง

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม เป็นระบบเศรษฐกิจที่ผสมระหว่างระบบทุนนิยมกับสังคมนิยม มีรัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือควบคุมการผลิตขนาดใหญ่ แต่ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่เป็นของเอกชน การกำหนดราคาขึ้นกับกลไกแห่งราคาของตลาดลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบผสม ได้แก่

- 3.1 เอกชนมีเสรีภาพ
- 3.2 มีการแข่งขัน แต่รัฐอาจแทรกแซงการผลิตได้บ้าง
- 3.3 รัฐดำเนินการบางอย่างในรูปของรัฐวิสาหกิจ เช่น สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา)
- 3.4 มีการวางแผนจากส่วนกลางและมีสวัสดิการจากรัฐ

สรุปทฤษฎี (2552 : ออนไลน์) กล่าวถึง ระบบเศรษฐกิจไทยแบ่งออกเป็น

3 ระบบ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือแบบบังคับเป็นระบบที่รัฐกำหนดควบคุม วางแผนตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศทรัพย์สิน ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบตลาดเป็นระบบที่เอกชนหรือหน่วยธุรกิจต่าง ๆ มีอิสระในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจเน้นการแข่งขันของเอกชน เกิดการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อแข่งตลาดการขาย เป็นไปตามกลไกราคาเอกชนมีสิทธิในทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตและเงิน

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่างที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการ บางอย่างเอกชนดำเนินการเอกชนมีสิทธิในทรัพย์สินมีเสรีภาพในการประกอบกิจกรรมภายใต้กฎหมาย มีการแข่งขันภายใต้กลไกราคา มีกำไรรัฐประกอบกิจกรรมที่เป็นสาธาณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น โดยรัฐเข้าแทรกแซงการผลิตของเอกชนเพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบ

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 4 - 5) กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งประชาชนมีสิทธิในทรัพย์สินที่ตนหาได้มาให้เช่า หรือหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน และมีสิทธิในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินให้ทายาทหรือบุคคลอื่นได้มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองถนัดซึ่งสินค้าและบริการนั้นต้องไม่เป็นสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน มีกำไรเป็นแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าและลดต้นทุนการผลิต กลไกตลาดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินนโยบายและเป็นเครื่องตัดสินปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของรัฐหรือส่วนรวม ประชาชนหรือเอกชนจะมีสิทธิแค่ในทรัพย์สินส่วนตัวและกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเท่านั้น ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการ รัฐจะเข้าควบคุมกิจการทั้งหมดของประชาชนซึ่งมีอิสระในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมเท่านั้น

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่รวมลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม และสังคมนิยมไว้รวมกันคือ ทั้งรัฐและเอกชนจะมีสิทธิในทรัพย์สินร่วมกัน วางแผนเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกัน กลไกราคาเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ โดยรัฐจะคอยคุ้มครองช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เอกชนด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจประกอบไปด้วยหน่วยเศรษฐกิจเล็กๆหลายหน่วยมารวมกันเป็นกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจและในกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีกฎเกณฑ์และการปฏิบัติคล้ายคลึงกันเรียกว่าระบบเศรษฐกิจ (Economic System) ซึ่งแต่ละประเทศรัฐบาลจะเป็นผู้เลือกและกำหนดระบบเศรษฐกิจของประเทศตนทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายหรือทิศทาง

การพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจของรัฐและของประเทศนั้นและจากการที่ประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกันในด้านการปกครองสังคมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ทำให้มีระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสภาพสังคมในประเทศนั้นๆ ซึ่งอาจแบ่งระบบเศรษฐกิจเป็น 3 ระบบใหญ่คือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบผสมการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของหน่วยเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหรือสถาบันที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่างในทางเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

การเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกร พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ข้าราชการบริหาร ข้าราชการ และหน่วยงานราชการต่างๆ ทดลองศึกษาและทดสอบว่าใช้ได้ผลแล้วจึงนำออกเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาของเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ความหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการนำแนวทางหรือหลักการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ซึ่งประชาชนได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรินี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากให้สามารถผ่านช่วงวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้ โดยไม่ต้องเดือดร้อนและยากลำบากนัก ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายความหมายของการเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541 : 11) ได้อธิบายความไว้ว่า จากกระแสพระราชดำรัสว่ามีหลักในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง การให้เน้นที่การพอมีพอกิน พร้อมยึดหลักความสามัคคี การพอมีพอกินนั้น หมายถึง การพึ่งตนเองแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี และในด้านเศรษฐกิจ

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39 - 40) ได้อธิบาย การเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง ในการพึ่งพาตนเองไม่เพียงแต่ในระดับครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นแนวทางเพื่อการพึ่งพาอาศัยกันในระดับชุมชนและในเครือข่ายชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันในการผลิต การบริโภค การตลาด การจัดสวัสดิการ

ในลักษณะต่างๆ รวมทั้งภาคธุรกิจ ภาคเอกชน สถาบันทางการเงินและให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกภาคฝ่าย การเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองความพอเพียงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน เกิดมีผู้แพ้ผู้ชนะ มีกำไรขาดทุน อาจก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน

สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์ (2554 : 69) ได้สรุปความหมายของทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) หมายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทรงพระราชทานเนื่องในวโรกาสต่างๆ ใจความว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินถือครองประมาณ 10 - 15 ไร่ สามารถมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างพอเพียงตลอดปี และใช้น้ำกับที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีกินตามอัตภาพ คือ ไม่ได้รวยมาก แต่พอกิน ไม่อดอยาก มีความพอเพียงและพึ่งพาตนเอง

สุเมธ งามกนก (2554: 7) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง หลักการในการทำการเกษตรที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้แก่ปวงชนเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรในการจัดสรรที่ดิน แหล่งน้ำ ตามทฤษฎี 30 : 30 : 30 เพื่อให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเข้มแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์

สรุปได้ใจความว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทาง และหลักการในการประพุดิปฏิบัติตน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตร ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน พออยู่ พอกิน ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นหลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทาน ให้ดำเนินการในพื้นที่ที่มีขนาด 15 ไร่ ด้วยวิธีการจัดสรรที่ดินให้เหมาะสมแก่การเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดปี ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักการของการเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

อำพล เสนาณรงค์ (2541 : 5-6) สรุปว่า เป็นวิธีการปฏิบัติของการเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อยแปลงเล็กประมาณ (ประมาณ 15 ไร่) ซึ่งจัดแบ่งได้ดังนี้

1. เป็นเกษตรกรรายย่อย ฐานะค่อนข้างยากจน มีสมาชิกในครอบครัวปานกลาง 5-6 คน อยู่ในเขตใช้น้ำฝน หากมีแหล่งน้ำเสริม ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

2. มีพื้นที่น้อย ประมาณ 10-15 ไร่ (เฉลี่ยขนาดฟาร์มทั่วประเทศ 25.9 ไร่) หากมีพื้นที่มากกว่านี้ควรจะต้องแบ่งทำสวนหนึ่งตามวิธีทฤษฎีใหม่ตามกำลังของครอบครัวส่วนที่เหลือต้องทำแบบเดิม

3. เน้นเกษตรกรที่ทำนา ทำไร่เป็นหลักอยู่เดิม เกษตรกรที่อยู่ในเขตทำสวนไม้ยืนต้น และสวนผลไม้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมาทำเกษตรวิธีนี้

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547 : 25) กล่าวว่า การผลิตตามหลักการของทฤษฎีใหม่นั้น สามารถเป็นต้นแบบการคิดในการผลิตที่ดีได้ ดังนี้

1. การผลิตนั้นมุ่งใช้ให้เป็นอาหารประจำวันของครอบครัวเพื่อให้มีพอเพียงในการบริโภคตลอดปี เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันและเพื่อจำหน่าย
2. การผลิตต้องอาศัยปัจจัยในการผลิต ซึ่งจะต้องเตรียมให้พร้อม เช่น การเกษตรต้องมีน้ำ การจัดให้มีแหล่งน้ำ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งการผลิต และประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ
3. ปัจจัยประกอบอื่นๆ ที่จะอำนวยความสะดวกในการผลิตดำเนินไปด้วยดีและเกิดประโยชน์เชื่อมโยง (Linkage) ที่จะเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการผลิต จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งเกษตรกร ภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับเศรษฐกิจการค้าและให้ดำเนินกิจการควบคู่ไปด้วยกันได้

วิชาฯ ภูจินดา (2551 : 10-11)อธิบายว่าเป็นวิธีการทำการเกษตรโดยการประยุกต์พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่และความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ การบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเกษตรทฤษฎีใหม่แบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น เป็นการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ได้แก่ พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับขุดสระกักเก็บน้ำ พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าว พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร และพื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 10 ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเองจนเกิดผล ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมแรงร่วมใจกันในการผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือกันในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดินหาพืชพันธุ์ ปุ๋ยชีวภาพ การหาน้ำและอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูกได้ ในด้านการตลาด เมื่อมีการผลิตจะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าว ร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาโรงสีหรือเครื่องสีข้าว การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาดี ลดค่าใช้จ่าย ในด้านความเป็นอยู่เกษตรกรมี ความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงชีวิต

เช่น อาหาร เสื้อผ้าที่เพียงพอ ในด้านสวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและการบริหารที่จำเป็น เช่น มีสถานีนอนพักรอเมื่อขามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ในด้านการศึกษา ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียน ให้เยาวชนของชุมชน และในด้านสังคมและศาสนาเป็นที่รวมในการพัฒนาจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม คือ การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาแหล่งทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัทห้างร้านเอกชนมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ฝ่ายเกษตรกร ธนาคารและบริษัทจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน คือ เกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมตัวกันซื้อเป็นจำนวนมาก

สรุปใจความได้ว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือแนวทางในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยที่เกษตรกรมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแนวทางในการแบ่งพื้นที่การเพาะปลูกอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ได้ผลเป็นจริง และทำให้เกษตรกรมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้

ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานให้แก่เกษตรกร ได้มีเกษตรกรนำไปทดลองปฏิบัติจริง และได้ผลเป็นที่ประจักษ์เกิดคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและในชุมชนอย่างมากมาย อีกทั้งสามารถช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ให้เกษตรกรพอมีพอกินไม่ลำบาก ประโยชน์ของการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

วิศาล บุปผเวส และคณะ (2542 : 26) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าและรักษาระบบนิเวศน์ เนื่องจากการทำเกษตรกรแบบผสมผสาน ทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติสามารถนำไปใช้ในการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งประโยชน์ทางด้านนี้ อาจตีค่าเป็นตัวเงินได้ยาก แต่เป็นประโยชน์ที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. การสร้างระบบการกำจัดศัตรูพืชทางธรรมชาติ เนื่องจากการปลูกพืชหมุนเวียน ทำลายวงจรชีวิตของศัตรูพืชบางประเภท ลดการพึ่งพาสารเคมี ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางอ้อมที่จะทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น
2. เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่เกิดพื้นที่แห้งแล้งในฤดูแล้งดังเช่น ที่เป็นมาในอดีต
3. การพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดการถ่ายทอดเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นประโยชน์ในลักษณะนี้ประมาณค่ามิได้

4. การลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานของเกษตรกร อันเนื่องมาจากการทำมาหากินไม่ดีและลดการเคลื่อนย้ายของแรงงานเข้ามาในเขตเมือง อันเนื่องมาจากการไม่มีน้ำ เพื่อทำการเกษตรในฤดูแล้ง

5. การสร้างฐานของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในระยะยาว

สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์ (2544 : 72) ได้สรุปประโยชน์ของการเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. ทำให้ประชาชนมีกินแบบตามอัตภาพ คือ ไม่ได้รวยมาก แต่พอกิน ไม่อดอยาก
2. ถ้าน้ำมีพอดีปีไหนก็สามารถทำการเกษตร หรือปลูกข้าวนาปีได้และถ้าต่อไปในหน้าแล้งน้ำมีน้อย ก็สามารถใช้น้ำที่กักเอาไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ และอาจปลูกผักหรือเลี้ยงปลา หรืออะไรก็ได้ ฉะนั้นทฤษฎีใหม่นี้มีไว้สำหรับป้องกันการขาดแคลนน้ำ
3. ถ้าในภาวะปกติก็สามารถทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (รวยขึ้น)
4. ถ้าในภาวะที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัวได้ โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548 : 30) ได้อธิบายว่า การที่เลือกใช้ทฤษฎีใหม่ทั้งทฤษฎีใหม่ขั้นต้น และทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าในการส่งเสริมเกษตรกรให้เป็นรูปธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเกษตรกรแต่ละกลุ่มหรือแต่ละชุมชน จะต้องมีความเข้าใจและยึดหลักการ ในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน

วัลลภ พรหมทอง (2551 : บทนำ) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารและการมีงานทำของเกษตรกร เนื่องจากถ้าหากเกษตรกรทำการเกษตรแบบเกษตรทฤษฎีใหม่แล้วจะไม่ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก มีข้าว พืชผัก ผลไม้ และอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำและสัตว์เลี้ยง เพื่อไว้ใช้บริโภค เมื่อเหลือก็สามารถแบ่งปันญาติมิตร หรือจำหน่ายได้ซึ่งจะเป็นการดำรงชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดสกลนคร (2555 : 13)

กล่าวว่า จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานในวโรกาสต่างๆ นั้นพอสรุปได้ถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่สภาพในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยสามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักเลี้ยงปลาหรือทำอะไรอื่นๆ แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ไม่ต้องเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่เพราะมีของตนเอง
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

สรุปได้ใจความว่า ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นความหวังที่จะทำให้เกษตรกรไทยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวมมีความแข็งแกร่งและมั่นคงตลอดไป การเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงมีความสำคัญและจำเป็นมากต่อประเทศชาติยิ่งเพื่อพัฒนาให้เกษตรกร ซึ่งถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของไทย ได้มีความเข้มแข็ง และสามารถดำรงอยู่ได้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานให้กับพสกนิกรชาวไทย ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541 : 4) ให้ความหมายไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้น โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน เป็นไปตามอัตภาพและไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พันธนาการยึดติดอยู่กับสิ่งใด

ประเวศ วะสี (2542 : 4-7) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียง ในอย่างน้อย 7 ประการดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคนทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายและบริโภครักษ์พยากรอย่างฟุ่มเฟือย
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม ได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง มีการรวมตัวเป็นชุมชนเข้มแข็ง ทำให้แก้ปัญหาความยากจน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชน
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิรูป และปรับตัวได้ต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง กล่าวคือ มีวิถีชีวิตสัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เศรษฐกิจควรสัมพันธ์ และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมีความมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รู้จบวาทเดี่ยวจนเดี่ยวรวบแบบกะทันหัน

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจ คุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ โดยเฉพาะหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับในสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

มิ่งหมาย มุ่งมาจน (2552 : 10) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการและหลักการปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงชี้ให้เห็นว่าในการปฏิบัติตนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องมีความพอเพียง มีความพอดี ซึ่งจะต้องมีความรอบคอบ มีเหตุผลในการดำรงชีวิตในทางสายกลาง และประกอบด้วยภูมิคุ้มกันที่ดีในการป้องกัน และเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ประชัน คະเนวัน (2553 : 130) ได้อธิบายว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

สรุปได้ใจความว่า จากการศึกษาความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งมีหลักสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้อย่างไม่เคียดร้อนมากนัก เป็นการเน้นให้คนไทยมีความสามัคคีกันในชุมชน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน และยึดหลักความพอมีพอกิน มีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ (อภิชัย พันธเสน และคณะ. 2549 : 58)

1. ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมเป็นปัญหาเดิมที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงต้องแก้ไขโดยชุมชน
2. แผนงานหลักของการวิจัยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์หรือการตระหนักถึงพลังเศรษฐกิจพอเพียง อาจหมายถึงการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยชุมชนเอง
3. หนึ่งในจุดมุ่งหมายการวิจัย คือการปลูกจิตสำนึกชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง หรือสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยเศรษฐกิจสองระบบ
4. ชาวชุมชน คือ นักวิจัยเช่นเดียวกับทีมงานวิจัยอาชีพที่จะต้องร่วมกระบวนการเรียนรู้และการสร้างสำนึกการเปลี่ยนแปลงสังคม
5. กลุ่มเป้าหมายหลักคือ สมาชิกที่ทำการผลิตในระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
6. การวิจัยชุมชนมีพลังกระตุ้นให้ชาวชุมชนตื่นตัว และมีความเชื่อมั่นในกายภาพและความสามารถในการดำรงชีวิต
7. การวิจัยตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการความนึกคิด ความใฝ่ฝันความเชื่อ และวัฒนธรรมชุมชน

สุเมธ ดันติเวชกุล (2550 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคลระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากจนและไม่ใช่เศรษฐกิจที่ต้องตระหนี่ถี่เหนียว พระองค์ทรงสอนให้ร่ำรวยแต่รวยแล้วต้องรักษาให้คงอยู่และยังยื่นพระองค์ท่านรับสั่งให้หลักสามประการและเงื่อนไขประกอบสองประการเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตการพัฒนาประเทศและจะนำไปใช้

ในการบริหารงานในองค์กรใดๆ ก็ได้ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง ให้ใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทางอย่าใช้กิเลสตัณหาอย่าทำตามกระแสต้องมีความกล้าหาญเพียงพอที่จะเลือกหนทางในการดำเนินชีวิตโดยใช้สติปัญญา ประการที่สอง ทำอะไรพอประมาณ คือ ตรวจสอบศักยภาพของตนเองก่อนว่าตนเองมีจุดแข็งตรงไหนซึ่งการจะพัฒนาอะไรต้องดูจากขีดความสามารถของตนเองว่าควบคุมได้หรือไม่และขีดทางสายกลางความพอดีและมีความสุขและประการที่สามทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลาเนื่องจากไม่สามารถคาดเดาอนาคตได้ปัจจุบันสถานการณ์ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การวางแผนพัฒนาทำได้ยากมีปัจจัยความเสี่ยงตลอดเวลา

สุเมธ งามกนก (2554 : 9) สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกันกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ความสำคัญที่จะส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอมี พอกิน พอใช้เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในขณะเดียวกัน ผู้ที่มีฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความสำเร็จก้าวหน้าให้กับชุมชน และสังคมได้บนพื้นฐานของการแบ่งปันความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเกิดการพัฒนาที่สมดุล

สรุปได้ใจความว่า ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตให้ไม่อยู่ในความประมาท มีหลักการ ความรอบคอบ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม จริยธรรมในการคิดและทำให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รู้จักเอื้ออาทรแก่คนในชุมชน มีจิตสำนึกที่ดีรักชุมชน ถือเป็นแนวทางที่คนไทยจะต้องศึกษาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสายกลางก่อให้เกิดความสมดุลและให้ประชาชนได้เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างระมัดระวังและรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ล้นไหลเข้ามาจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

สุจิตรา แก้วคู (2550 : 13) อธิบายไว้ว่า หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 ประการ ดังนี้

1. ความพอเพียง คือ รู้จักประมาณ พออยู่ พอมี พอใช้ ประหยัดและต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผลและพิจารณาคำด้วยความรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4. การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต

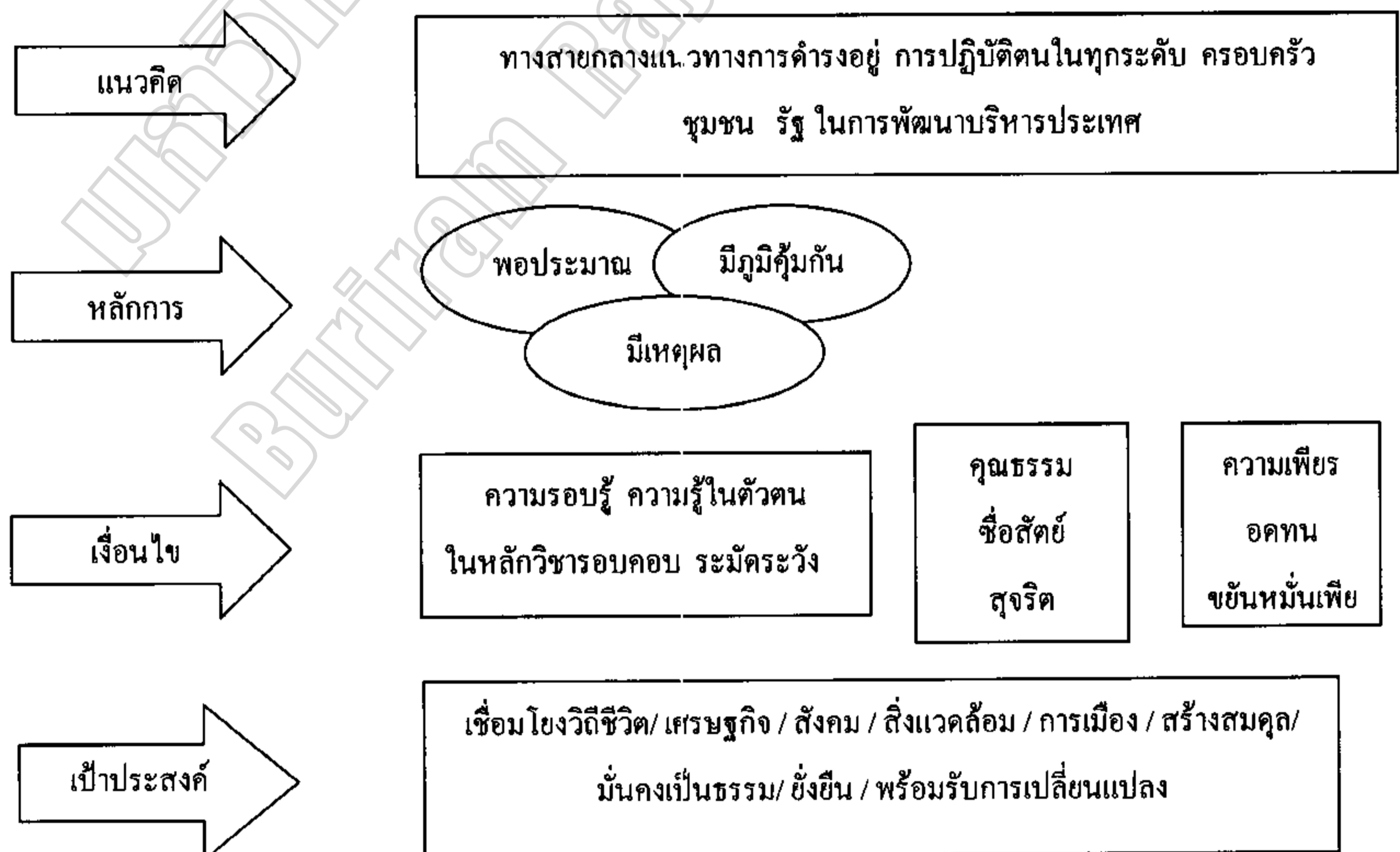
5. การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 9) อธิบายว่า การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เกิดความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางมีหลักการที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่วงที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 23) กล่าวถึงหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นแนวทางการดำรงชีวิตของบุคคลไปจนถึงแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ขององค์กรทุกระดับ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญคือ การยึดทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถนำเสนอในภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 23)

กระทรวงมหาดไทย (2551 : 6) อธิบายไว้ว่า หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ เป็นความพอดีไม่น้อยไม่มากเกินไป ในการพุดจา การบริโภคที่ไม่เกินความจำเป็น การจัดการผลิต จัดการหน่วยการผลิต และการใช้เทคโนโลยี การผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม พร้อมกับไม่สร้างภาระหนี้สินที่เกินแก่ความสามารถที่จะชำระคืนได้ องค์ประกอบด้านความพอประมาณ ผู้วิจัยได้ กำหนดองค์ประกอบย่อยจากการศึกษาเนื้อหาได้จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

1.1 การพุดจาในปริมาณพอดีพุดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การสื่อความหมาย จากคำพุดเพื่อให้บุคคลอื่นได้ฟังอย่างเข้าใจ โดยพุดเฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์น้อยไปจนทำให้คน ฟังสรุปความหมายไม่ได้ และไม่มากไปจนทำให้คนฟังเบื่อหน่าย

1.2 การบริโภคที่ไม่เกินความจำเป็นไม่ฟุ่มเฟือย หมายถึง การรับประทานอาหาร การใช้จ่ายและการนำเอาทรัพยากรมาใช้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมโดยไม่ขาดแคลน และไม่ทำให้ ทรัพยากรเสื่อมโทรมจากกิจกรรมนั้น

1.3 การใช้ทรัพยากรในการผลิตที่สมดุลกับผลผลิตที่ได้ หมายถึง การทราบถึง ผลผลิตที่จะได้รับในการผลิต แล้วมีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ในการผลิตนั้นอย่างเหมาะสมกับ ผลผลิตนั้น

1.4 การไม่สร้างภาระหนี้สินที่เกินความสามารถชำระคืนหรือมีหนี้สินที่ไม่ทำให้ ครอบครัวยืดเยื้อ หมายถึง การไม่มีหนี้สินหรือมีหนี้สินเหมาะสมสามารถชำระคืนได้ตาม กำหนดและหลังการชำระคืน ไม่มีผลกระทบที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อครอบครัว

1.5 มีหน่วยการผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากรชุมชน หมายถึง การมีโรงงานหรือกลุ่ม องค์กรที่ทำหน้าที่ผลิตในชุมชนขนาดเหมาะสมกับปริมาณทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่และไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม

1.6 มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตและไม่กระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีการผลิตมาใช้แปรรูปวัตถุดิบที่เหมาะสม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

2. ด้านความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจโดยใช้ศักยภาพและมติดของชุมชนที่มีอยู่ให้เป็น ข้อมูลเบื้องต้น ในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในการพัฒนาชุมชน การสร้างความสัมพันธ์

ของชุมชน การช่วยเหลือแบ่งปันกัน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการลดความต้องการและกิเลสของตนเองและชุมชน ที่พิจารณาจากศักยภาพการพัฒนาให้เห็นถึงผลของการกระทำอย่างรอบคอบ ในระดับความพอเพียงของชุมชน องค์ประกอบด้านความมีเหตุมีผลได้ กำหนดองค์ประกอบย่อยจากการศึกษาในเนื้อหาได้จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

2.1 การใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ หมายถึง การลงมติกระทำการชุมชน โดยการนำข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสของชุมชนมาเป็นข้อมูลในการลงมติดัดสินใจ

2.2 การกำหนดวิสัยทัศน์หรือแผนชุมชนจากเหตุผลและข้อมูลที่สนับสนุน หมายถึง การวางแผนและทิศทางการพัฒนาของชุมชนในอนาคตที่คำนึงถึงความเป็นไปได้และได้ประโยชน์จริง โดยพิจารณาจากข้อมูลชุมชน และเหตุผลที่ดีประกอบการกำหนดแผนและอนาคตชุมชน

2.3 การสร้างความสัมพันธ์ภายในและภายนอกชุมชนด้วยเหตุผลที่เพียงพอ หมายถึง การพิจารณาถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการสร้างสัมพันธ์ภาพทั้งภายใน และภายนอกชุมชนทั้งผลด้านที่เป็นประโยชน์และผลด้านที่ไม่เป็นประโยชน์

2.4 การช่วยเหลือแบ่งปันกัน ในชุมชนอย่างมีเหตุมีผล หมายถึง สภาพการช่วยเหลือกันในชุมชนเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลที่ดี และเกิดประโยชน์จากกิจกรรมแท้จริง

2.5 การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยเหตุผล หมายถึง การมีความต้องการแสวงหาทรัพย์ หรือการสะสมทรัพย์ในปริมาณที่ลดลงจากอดีตที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมกับสถานะของตน โดยไม่มีใครบังคับ ขู่เข็ญ และสามารถอธิบายการลดลงของความต้องการ หรือกิเลสของตนเองได้

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้วยการกระทำที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ มีการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนด้วยความมั่นคงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้สำหรับอนาคต ใช้ปัจจัยสี่ในชุมชน รวมถึงการสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ชุมชนองค์ประกอบในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ได้กำหนดไว้ดังนี้

3.1 การกระทำที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การประกอบกิจกรรมในชุมชนแล้ว ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย หรือมีคุณภาพลดลง

3.2 การมีอาชีพและชีวิตของประชาชนที่มั่นคงในชุมชน หมายถึง ประชาชนสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนด้วยการประกอบอาชีพหรือหาเลี้ยงชีพได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และมีความเชื่อมั่นในการอยู่อาศัยในระยะยาว

3.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้สำหรับอนาคต หมายถึง มีกิจกรรมร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีอยู่และใช้ได้ในอนาคตตลอดไป

3.4 การมีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนนำมาใช้เป็นปัจจัยได้อย่างเหมาะสม หมายถึง ประชาชนที่อยู่อาศัยเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ได้ตามสภาพของชุมชน และมีความมั่นคง

3.5 การมีอำนาจอิสระในการจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยไม่ถูกแทรกแซงจากบุคคล หน่วยงาน หรือรัฐจากภายนอกชุมชน

3.6 การสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ หมายถึง การมีกิจกรรมในการทำให้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน มีความคงอยู่ตลอดไป และมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแต่ยังคงเอกลักษณ์ของเดิมไว้

เพ็ญภา หัสรงค์ (2553 : 26) อธิบายได้ว่า หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและในขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางโดยใช้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้ง เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมความรู้ และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรัส

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อการพัฒนาทัศนคติ และวิถีปฏิบัติของครอบครัวและชุมชน ในภาคการเกษตรกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ให้มีความเข้มแข็งมั่นคง พร้อมทั้งก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

เสกสรรค์ สามลี (2545 : 24) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะทฤษฎีใหม่เน้นที่ระบบการผลิตแบบเพียงพอที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับประหยัดก่อน แล้วจึงค่อยๆ พัฒนาไปสู่ก้าวหน้าและเข้มแข็งขึ้น ให้ดำรงอยู่ในทางสายกลางเป็นหลักไม่ทำอะไรสุดโต่ง

เสรี พงศ์พิศ (2547 : 39) สรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทฤษฎีสวนการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการปฏิบัติ เป็นแนวทางในการพึ่งตนเอง ไม่เพียงแต่ในระดับครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการพึ่งพาอาศัยกันในระดับเครือข่ายชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันในการผลิต ในการบริโภค การตลาด การจัดการสวัสดิการในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการศึกษาและการอยู่ร่วมกัน

จิรายุติสรานกูร ณ อยุธยา (2548 : 44-47) อธิบายว่า แนวทางพัฒนาเพื่อนำไปสู่ชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ นับแต่มีพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในปี 2517 เป็นต้นมา พบว่าพระองค์ฯ ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี พอกิน พอใช้ การรู้จักความพอประมาณการคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในทุกภาคส่วนวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาไปประยุกต์ได้อย่างเหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางในการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และยังคงกล่าวอีกว่า “ก้าวแรกจุดประกาย ก้าวสองดอกเสมาเข็ม” หลายฝ่ายเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงควรที่จะเป็นหลักปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องนี้อย่างจริงจังที่สำคัญต้องสร้างความรู้ความเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงมิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกร หรือชาวไร่นาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคน ทุกอาชีพ

ทั้งที่อยู่ในเมือง หรืออยู่ชนบท สามารถเร่งสร้างเครือข่ายและนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในช่วงปี
ที่ 3 เป็นช่วงการสร้างเครือข่าย โดยการขับเคลื่อนจะเป็นไปในลักษณะการระดมพลังจากทุกภาค
ส่วนแบ่งเป็น 2 เครือข่าย สนับสนุนตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้น ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐทั้งหมด
เครือข่ายด้านประชาสังคม และชุมชนเครือข่ายธุรกิจเอกชน เครือข่ายภาคการเมือง

สรุปได้ใจความว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็น
แนวทางพระราชดำริของพระสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทาน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและ
พัฒนาการการประกอบอาชีพของเกษตรกร พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ข้าราชการและหน่วยงาน
ต่างๆ ทดลองและศึกษาว่าใช้ได้ผล แล้วจึงนำออกเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางในการประกอบ
อาชีพหลักของเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของ
ชาวบ้านในชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง มุ่งเน้นให้การผลิตที่เพียงพอ กับความต้องการ
ของคนในครัวเรือนก่อนเป็นอันดับแรก ในแนวทางนี้คนในชุมชนจะเป็นผู้กำหนดหรือเป็น
ผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ตลาดจะเป็นตัวกำหนด โดยยึดตัวชี้วัดเป็นแนวทางสำคัญ ได้มีนักวิชาการ
อธิบายตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

กระทรวงมหาดไทย (2549 : 4) ได้อธิบายว่า นโยบายการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจ
พอเพียงกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้แต่ละจังหวัดดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงให้เกิดเป็นรูปธรรม เบื้องต้นให้คัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงละ 1 จังหวัด
การขับเคลื่อนจะเป็นไปในลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วนแบ่งเป็น 2 เครือข่าย
สนับสนุนตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้น ได้แก่ เครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชน ตามแนวทางที่ได้
กำหนดไว้ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายได้
2 เดือนให้ ได้แก่ ความรู้ และคุณธรรม ตามดัชนีตัวชี้วัด การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
6 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการ
อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร และได้ประกาศจากกระทรวงมหาดไทย
ได้คัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง

กรมการพัฒนาชุมชน (2550 : 5) ได้อธิบายว่า การกำหนดแนวทางในการดำเนินการ
ขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาเพิ่ม
ศักยภาพของผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรเครือข่ายภายในชุมชน ให้สามารถบริหารจัดการชุมชนด้วย
กระบวนการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายได้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายจำนวน 8,367 หมู่บ้าน

ปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. แกนนำ ผู้นำ กลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน
2. การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานภาคีต่างๆ
3. ความร่วมมือของครัวเรือนพัฒนาและราษฎรในหมู่บ้านและในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

3.1 การนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพัฒนาขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากระดับล่างสู่ระดับบนจึงเกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาครัวเรือนต้นแบบ กลุ่มต้นแบบศูนย์เรียนรู้

3.2 ใช้เป็นวิธีการทำงานบูรณาการพี่น้องพัฒนากรมีภารกิจสำคัญต้องพัฒนาขีดความสามารถสร้างผู้นำรุ่นใหม่ และรักษามาตรฐานผู้นำเดิม ให้มีทักษะและประสิทธิภาพในการเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ผสมผสานภูมิปัญญาเดิมและเสริมความรู้ทักษะใหม่ ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้รู้ปัญหา กำหนดแผนงานได้ด้วยตนเอง

สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2555 : 2) ได้อธิบายว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนจะต้องนำแนวทางในการปฏิบัติ โดยมีตัวกำหนดเป็นเกณฑ์ชี้วัด ที่ใช้ประเมินหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยึดถือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตได้ส่งเสริมให้ประชาชน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยเริ่มจากหมู่บ้านตามเกณฑ์ชี้วัด 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด เป็นพื้นฐานของชุมชน ต่อมาทางกรมการพัฒนาชุมชน ได้จัดทำโครงการหมู่บ้านต้นแบบประกอบด้วย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เพื่อใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาหมู่บ้านและการจัดกระบวนการในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ หมู่บ้านระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งในการพัฒนาดังกล่าวถือว่าประสบความสำเร็จ และบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการประเมินผลการพัฒนาอย่างเป็นแบบแผนมีหลักเกณฑ์ โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของคนในหมู่บ้าน หรือชุมชน เพื่อพิสูจน์ความสุขที่แท้จริงเชิงคุณภาพของคนไทยตั้งแต่ในระดับบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน หรือชุมชน

สรุปได้ใจความว่า แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จให้ได้นั้นจะต้องมีการดำเนินงานตามแบบแผนของตัวชี้วัดใน 6 ด้าน ที่กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น หากชุมชนได้มีการวางรากฐานในการพัฒนาที่ดีและมีความต่อเนื่อง ก็จะสามารถเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งให้แก่หมู่บ้าน ชุมชนที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้นั้น คือ การตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน การเน้นให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสานต่อองค์ความรู้ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย กระทรวงมหาดไทยได้น้อมนำหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนวางแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านต้นแบบที่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ปี 2550 จวบจนกระทั่ง ในขณะนี้หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการประสบผลสำเร็จจำนวน 4,549 หมู่บ้าน ซึ่งได้นักวิชาการได้อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

วาสนา ศรีนวลไช (2551 : 24) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือชุมชนพึ่งตนเองนั้น กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มจาก “การพึ่งตนเอง” ในระดับครอบครัวในเรื่องปัจจัยสี่ แล้วจึงพัฒนาตนเองให้ “สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง” ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และอดออมให้พอมี พอกิน พอใช้ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แก้ไขปัญหาตามเหตุและปัจจัยด้วยความสามารถ และศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนคิดพึ่งผู้อื่น เมื่อมีความเข้มแข็ง และเป็นอิสระแล้ว จึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยนในขั้นพึ่งพาซึ่งกันและกัน นำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับชุมชนและท้องถิ่น และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยมี “การจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน” ให้ค้นพบและได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้รับอำนาจและสิทธิในการเข้าถึง และการจัดการทรัพยากรสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ และจัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนในชุมชนใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการองค์กรชุมชนในท้องถิ่นจนสามารถ “พึ่งพาตนเอง” ในระดับชุมชนท้องถิ่นจึงหันมาพัฒนา “เครือข่าย” สู่ภายนอกกับชุมชนอื่นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์ (2552 : 55) อธิบายว่า ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างนั้นประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความตระหนักคุณค่าวิถีพอเพียง สร้างพลังชุมชนขับเคลื่อนสู่ความพอเพียง และสร้างความยั่งยืน ในวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ คือ ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาใช้ชีวิตในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านพัฒนาสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน

3. ตัวชี้วัด คือ จำนวนครัวเรือนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยึดถือหลักปรัชญาเป็นรากฐานของชีวิต

4. ใช้พัฒนากร ผู้นำชุมชนร่วมกับกลุ่มสตรีและเยาวชนเป็นแกนหลักในการพัฒนาสร้างความตระหนักในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อยอดขยายผลและเป็นสารสนเทศให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอื่นๆ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้

5. กิจกรรมหลัก คือ การพัฒนาครัวเรือนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมจัดกิจกรรมหมู่บ้าน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 5) ได้อธิบายว่า รายละเอียดของตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย
  - 1.1 ครัวเรือนทำสวนครัว
  - 1.2 ครัวเรือนปลูกคอกบายนม
2. ด้านการเพิ่มรายได้
  - 2.1 ครัวเรือนมีอาชีพเสริม
  - 2.2 ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. ด้านการประหยัด
  - 3.1 ครัวเรือนมีการออมทรัพย์
  - 3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์
4. ด้านการดำรงชีวิต
  - 4.1 ชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 4.2 ครัวเรือนมีการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - 5.1 ชุมชนใช้วัสดุคิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ
  - 5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่
6. ด้านความเอื้ออาทร
  - 6.1 ชุมชนมีการช่วยเหลือดูแลคนจน คนด้อยโอกาส หรือคนที่ประสบปัญหา
  - 6.2 ชุมชนรู้จักสามัคคี

สรุปได้ใจความว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัดและภายนอก เพื่อสร้างความสมดุลในประโยชน์ของการพัฒนาแก่ทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรมเป็นการพัฒนา “เศรษฐกิจประชาชน” และ “สังคมชนบท” ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและความร่วมมือของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาและมีความยั่งยืนของการใช้ทุน ทั้งทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างบูรณาการเกื้อกูลกัน สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีอัตลักษณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายของทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยยึดมั่นหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับจากภายนอกและจากกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสัมภาษณ์และคำถามในประเด็นต่างๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชนของบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 1 คน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 1 คน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 1 คน

กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ ทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใน 6 ด้านมีดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ควรณรงค์ให้คนในชุมชนได้หันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า การลดค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง นำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว มาประยุกต์ใช้ใหม่

นายคำตัน ปัดตาน (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ประกอบอาชีพเสริม เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว นำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ย เพื่อลดการใช้จ่ายเคมี

นายบัว แผลงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีวางแผนการใช้จ่ายเงิน ด้วยการ ทำบัญชีครัวเรือนลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

นายพรมา พรคตัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ปลูกพืชผักไว้กินเอง ไม่ใช้จ่ายเงิน อย่างฟุ่มเฟือย ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผมไว้ใช้เองเพื่อลดรายจ่าย

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า การนำสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำขวดพลาสติกมาบรรจุน้ำหมักไว้จำหน่าย

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ทำสวนครัว โดยการปลูก ผัก เช่น มะนาว มะกรูด ข่า ตะไคร้ พริก เหลือจากกินก็นำไปจำหน่าย

นายจำปี มาพิบูลย์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ซื้อ สิ่งของที่ไม่จำเป็น ใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ปลูกพืชผักกินเองเหลือก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง

นายคำพอง พุฒจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ปลูกพืชผักสวนครัวไว้หลาย ชนิด เน้นชนิดที่ดูแลรักษาง่าย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ไว้บริโภคและจำหน่าย ไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น

สรุปได้ว่าจากการสัมภาษณ์ด้านการลดรายจ่ายครัวเรือนในชุมชนมีการทำบันทึก รายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือนเพื่อให้รู้ว่าควรที่จะใช้จ่ายอะไร ไปบ้างทำให้รู้จักตนเองช่วยฝึก ความมีระเบียบในตนเองลดสิ่งฟุ่มเฟือย การพึ่งพาตนเอง มีความระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่าย มากขึ้นฝึกและจัดระเบียบการจัดการเงินเพื่อให้เป็นนิสัยให้รู้จักการประหยัดและอดออม เพื่ออนาคตของครอบครัวมีการปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกพืชสมุนไพรไว้บริโภคและช่วยส่งเสริม สุขภาพอนามัย การนำพืชผักที่เหลือจากการบริโภคที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เพื่อลดค่าใช้จ่าย และนำมาใช้ในการไล่แมลงปราบศัตรูพืช รวมถึงการรักษาสุขภาพให้ ห่างไกลจากสารเคมี

2. ด้านการเพิ่มรายได้ ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ปลุกพืชหมุนเวียนหลายชนิดไว้ในที่ดินของตนเอง เลือกทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เข้าร่วมอบรมการพัฒนาอาชีพอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คัดแยกขยะที่ใช้แล้วเพื่อจำหน่าย

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีอาชีพเสริมหลังจากหมดฤดูเก็บเกี่ยว ปลุกพืชไม้ยืนต้นไว้จำหน่าย ได้เข้ารับการอบรมฝึกฝนอาชีพเป็นประจำ ทำการเกษตรผสมผสาน ไปศึกษาดูงานหาความรู้พัฒนาฝีมือของตนเองเป็นประจำ

นายคำตัน ปัตตานะ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า หารายได้เสริมให้กับครัวเรือน ทำอาชีพเสริมนอกเหนือจากงานประจำที่ทำ เช่น การนำผลิตภัณฑ์แปรรูปของคนในชุมชนไปจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาด หาวิธีลดขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลง

นายบัว แสงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ปลุกพืชที่สามารถนำไปจำหน่ายได้ และเป็นที่ต้องการของตลาดใช้วิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน เลือกใช้เทคนิคในการปลุกพืชให้ได้รสชาติที่ดีแตกต่างจากที่อื่น เพื่อให้ลูกค้าติดใจกลับมาซื้ออีก

นายพรมา พรคลัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มเติมจากงานประจำที่ทำอยู่ ปลุกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค และนำไปจำหน่ายมีรายได้เพิ่มเติม ปลุกผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า หารายได้เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ นำมาจุนเจือครอบครัวและเป็นทุนการศึกษาให้บุตร เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ดเพื่อนำไปจำหน่าย

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีอาชีพอื่น นอกเหนือจากงานหลัก เช่น การนำพืชผัก ผลไม้ที่ปลูกไว้ไปจำหน่ายที่ตลาดนัด เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพจากทางราชการหรือเอกชน เพื่อนำมาต่อยอดในการประกอบอาชีพเสริม

นายจำปี มาพิบูลย์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ประกอบอาชีพเสริม เช่น การนำพืชผักผลไม้ที่ปลูกไว้เหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือนก็นำไปจำหน่าย

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ประกอบอาชีพเสริมให้แก่ครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปของคนในชุมชน การทอผ้าไหม เครื่องจักรสาน ทอเสื่อกก

นายคำพอง พุฒจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีอาชีพเสริม นอกเหนือจากงานหลักที่ทำอยู่เป็นประจำ เช่น การนำพืชผัก ผลไม้ที่ปลูกไว้จำหน่ายที่ตลาดนัดในชุมชน และที่หน่วยงานราชการ

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์ด้านการเพิ่มรายได้ของประชาชนชุมชนบ้านม่วงเจริญ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และได้้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรก หลังฤดูเก็บเกี่ยวทุกครั้งแล้วก็จะมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การทอเสื่อกก ทอผ้าไหม ทำพรมเช็ดเท้า การผลิตเครื่องจักรสาน การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการระดับอำเภอมาอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการประหยัด ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในชุมชน จัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำสม่ำเสมอ วางแผนการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย และนำเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออมใช้จ่ายอย่างประหยัด เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

นายคำตัน ปีตตาเน (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ วางแผนการใช้จ่ายเงิน เก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดปี เช่น หอม กระเทียม ข้าวเปลือก

นายบัว แสงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า จัดทำบัญชีครัวเรือน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม

นายพรมมา พรคลัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า การเก็บออมเงินที่ได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร เช่น หอม กระเทียม เหลือจากขายก็เก็บไว้กินเอง

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนเก็บออมเงิน ใช้จ่ายอย่างประหยัด จัดทำบัญชีครัวเรือนให้สม่ำเสมอ

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เก็บออมเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมใช้จ่ายในยามจำเป็น

นายจำปี มาพิบูลย์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า วางแผนการใช้จ่ายเงิน ใช้น้ำใช้ไฟอย่างประหยัด ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน เช่น ร้านค้าสหกรณ์ เพื่อเป็นสมาชิกซื้อสินค้าราคาถูกของชุมชนและได้แบ่งผลกำไรจากการขาย ก็ถือเป็นการออมอีกทางหนึ่ง

นายคำพอง พุฒจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เก็บพืชผลทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดทั้งปีทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ใช้เงินอย่างประหยัด

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์ด้านการประหยัด ครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่ได้ส่งเสริมการออมเงินให้แก่สมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชน และมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์และนำผลกำไรที่ได้จากการขายมาแบ่งปันผลกำไรเพื่อเป็นการออมเงินให้แก่สมาชิกครัวเรือนในชุมชนมีการจัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดทั้งปี เช่น การเก็บข้าว หอม พริก กระเทียม การแปรรูปการถนอมอาหาร เช่น มะนาวดอง ไข่เค็ม กระเทียมดอง เป็นต้น

4. ด้านการดำรงชีวิต ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมการสืบทอดประเพณีดั้งเดิมของชุมชน และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้แก่ผู้ที่สนใจและคนรุ่นใหม่เป็นประจำ ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามนโยบายที่มีร่วมกันในชุมชน

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้ศึกษา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างครัวเรือน

นายคำตัน ปัดตาน (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ปลุกฝังความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่สมาชิกในครัวเรือนอยู่เสมอ เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย

นายบัว แผลงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นายพรมมา พรคลัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เข้ารับการอบรมและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ แนะนำการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันให้แก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลาง มีความเป็นอยู่อย่างอึดถึก ไม่ฟุ้งเฟ้อ เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

นายจำปี มาพิบูรณ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีการวางแผน การดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า นำแนวคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ มีการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาและนำไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต

นายคำพอง พุฒจันทิก (2558 : สัมภาษณ์) ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบพออยู่ พอกิน พอใช้ แลกเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่ประสบผลสำเร็จระหว่างครัวเรือน

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์ด้านการดำรงชีวิต ครัวเรือนในชุมชนได้นำแนวคิดตามหลัก ของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้ พออยู่ พอกิน พอใช้ ภูมิใจตัวเองได้ สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน รวมกลุ่มกันทำหัตถกรรม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การใช้ภูมิปัญญาจากท้องถิ่นการพัฒนา เทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพ แวดล้อมของท้องถิ่นตนเอง และการนำคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประสาน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยยึดหลักจริยธรรมดังกล่าวคือหลักการเดินสายกลางคือ ความพอประมาณ รู้จักเหตุและผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ชีวิต การใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ เน้นการลด ละ เลิก อบายมุขด้วยการประพฤติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ยึดการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน บ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำ ลำคลอง ห้ามจับปลาในฤดูกาลที่ปลาวางไข่ ร่วมกันปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ร่วมกิจกรรม การปลูกพืชทดแทนของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เลือกใช้วัตถุดิบจาก ธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็นร่วมกิจกรรมปลูกพืช ทดแทนของชุมชนจัดระเบียบชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย คัดแยกประเภทของขยะเพื่อจำหน่าย

นายคำตัน ปีตตาน (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมการจัดระเบียบชุมชน ให้น่าอยู่น่าอาศัยเลือกใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติให้มีประโยชน์มากที่สุด ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำ

ถ้าคลองร่วมกิจกรรมปลูกพืชทดแทนของชุมชนอย่างสม่ำเสมอลดการใช้สารเคมีที่ทำลาย
สิ่งแวดล้อมของชุมชน

นายบัว แผลงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมในการรักษาแม่น้ำ
ถ้าคลองของชุมชนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทน
ถุงพลาสติก ร่วมปลูกป่าทดแทนป่าที่เสื่อมโทรมในชุมชน

นายพรมา พรคลัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีส่วนร่วมในการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
ในชีวิตประจำวันแก่ผู้สนใจ

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า เลือกใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ
ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ให้มีความเหมาะสมตามความจำเป็น ลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย
ต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำถ้าคลองของชุมชน

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์
แม่น้ำถ้าคลองไม่จับปลาในฤดูวางไข่ไม่ใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

นายจำปี มาพิบูลย์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมรณรงค์จัดระเบียบชุมชนให้น่า
อยู่น่าอาศัย รักษาแม่น้ำถ้าคลองของชุมชนด้วยการไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยจัด
ในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดเป็นแหล่งสำหรับการ
เรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา

นายคำพอง พุฒจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมถ่ายทอด
ภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และในรูปแบบของสื่ออื่น ๆ เช่น
วีดิทัศน์ในรูปแบบของวีซีดี ดีวีดี เทปเสียงหรือแผ่นซีดีเสียง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และ
สืบสานภูมิปัญญาต่อไปไม่ให้สูญหาย

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ครัวเรือนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์แม่น้ำถ้าคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ
ร่วมกันรณรงค์สภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาดน่าอยู่น่าอาศัย ด้วยการตัดแต่งต้นไม้ ตัดหญ้า
รอบหมู่บ้าน นำขยะที่สามารถย่อยสลายได้มาทำเป็นปุ๋ยหมักให้กับแปลงผักสาธิตในชุมชนได้
เลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเอง และการทำกิจกรรม
ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ เพื่อป้องกัน
ไม่ให้ดินเสื่อมโทรมและช่วยลดปริมาณการใช้สารเคมีเป็นการลดการเสื่อมเสียของดินได้อีกทาง
หนึ่ง และมีการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้เช่น ประเพณีต่าง ๆ งานหัตถกรรม และการปฏิบัติตน

เพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ การผลิต การตลาด ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรม ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

6. ด้านความเอื้ออาทร ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนบ้านม่วงเจริญ ดังต่อไปนี้

นายสมพร ดวงจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่ม ฅาปนกิจเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิตในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการหมู่บ้านและให้ ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหาต่างๆ ในชุมชน

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ ประสบปัญหาหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากไร้ของชุมชนจัดกิจกรรมหาทุนการศึกษาให้แก่เด็ก ที่เรียนดีแต่ขาดแคลน

นายคำตัน ปัดदान (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นประจำสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเช่น การดูแลผู้สูงอายุเป็นประจำ แบ่งปัน ข้าวสารอาหารแห้ง ให้แก่ผู้ที่ยากไร้ขาดแคลนเป็นประจำ

นายบัว แพงพันธ์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัย พิบัติ หรือภัยจากธรรมชาติ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ด้อยโอกาสโดยแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ ข้าวสาร อาหารแห้ง

นายพรมา พรคลัง (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน สวัสดิการของชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มร้านค้าสหกรณ์ในชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ คนด้อยโอกาสในชุมชน

นายสมพงษ์ นามโคตร (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ได้เข้าร่วมกิจกรรมธนาคารข้าว กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการในชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ

นายสมพงษ์ นามปราศรัย (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมจัดตั้งกลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ให้สมาชิกกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ หรือไม่มีดอกเบี้ย

นายจำปี มาพิบูลย์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในชุมชนเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ถูกทอดทิ้งผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่มีความสามารถ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนด้วยความเอื้ออาทรเสียดละเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

นายผาย คุณแก้ว (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ร่วมกิจกรรมการออมสัจจะวันละบาท โดยการลดรายจ่ายวันละบาทเพื่อออมสัจจะ

นายคำพอง พุฒจันทร์ (2558 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า ให้การช่วยเหลือค่าอาหารค่าพาหนะ และค่ารักษาพยาบาล สำหรับผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญของชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์ด้านความเอื้ออาทร ครัวเรือนในชุมชนร่วมกิจกรรมช่วยเหลือดูแลคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ประสบปัญหา ด้วยการแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน การสร้างความรัก ความสามัคคี สงเคราะห์ผู้ยากไร้ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการช่วยเหลือดูแล คนยากจน ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ประสบปัญหา เช่น การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่เรียนดี การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้การจัดอบรมให้ความรู้และอาชีพรวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพให้กับผู้ด้อยโอกาสและคนพิการและมีกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การเป็นสมาชิกฌาปนกิจของชุมชน การติดตามข่าวสารต่างๆ ของชุมชน การให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติตาม เช่น การรณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย การรณรงค์ฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เป็นต้น

บริบทชุมชนหมู่บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิสัยทัศน์หมู่บ้านคือการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของชุมชนที่คำนึงถึง ศักยภาพ/ความสามารถของชุมชนและกลไกการตลาด “ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันพัฒนา ฝ่าฟันความเจริญสู่ชุมชน”

ประวัติของหมู่บ้านม่วงเจริญ

แต่เดิมบ้านม่วงเจริญ (ประวัติบ้านม่วงเจริญ : 2530 : ไม่มีเลขหน้า) เป็นบ้านเดียวกับบ้านหนองโคลนหมู่ที่ 4 ซึ่งมี นายเครือ ปาปะทา เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในสมัยนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 ทางราชการได้แบ่งการปกครองซึ่งบ้านหนองโคลนได้แบ่งเป็น 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านหนองโคลน หมู่ที่ 5 บ้านโนนสวรรค์ และหมู่ที่ 6 บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านม่วงเจริญตั้งจากชื่อหนองน้ำชื่อหนองม่วง

อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านเป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงคนในชุมชนบ้านม่วงเจริญ และมีห้วย โฝ่งช้าง ล้อมรอบหนองม่วงอีก ซึ่งมีนายยนต์ ใจหยุด เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และปี 2556 ได้มีการแต่งตั้ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญคนที่ 2 คือ นายสมพร ดวงจันทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน บ้านม่วง เจริญมีเนื้อที่ประมาณ 1,380 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย จำนวน 60 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร (ทำนา ทำสวน ทำไร่) จำนวน 1,310 ไร่ พื้นที่สาธารณะจำนวน 10 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไป

บ้านม่วงเจริญหมู่ที่ 6 มีสภาพภูมิประเทศโดยรวม เป็นพื้นที่ราบป่าทุ่งนา ลักษณะดินปนทราย ภูมิอากาศจะร้อนจัดในฤดูร้อนการระเหยของน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว สภาพแหล่งน้ำทั่วไปจะตื้นเขินไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก อยู่ห่างจากอำเภอหนองหงส์ระยะทาง 6 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัด 54 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรดกับบ้านหนองตลาดคำหมู่ที่ 14 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	จรดกับบ้านหนองโคลน หมู่ที่ 4 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	จรดกับบ้านศรีสง่า หมู่ที่ 12 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	จรดกับบ้านนุ่งช้าง หมู่ที่ 8 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ปัจจุบันบ้านม่วงเจริญหมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 109 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 414 คน แยกเป็นชาย 193 คน เป็นหญิง 221 คน ภาษาที่นิยมใช้ในท้องถิ่น ได้แก่ ภาษาอีสานเป็นส่วนใหญ่

อาชีพและรายได้

อาชีพหลัก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ อาชีพรอง ทอผ้าพื้นบ้านหลังฤดูเก็บเกี่ยว รับราชการ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยรายได้ประชากร/ปี/ครอบครัว ประมาณ 35,000 บาท

การปกครอง

บ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 แบ่งการปกครองตามกฎหมายท้องถิ่น โดยมี

1. นายสมพร ดวงจันทร์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6
2. นายสมพงษ์ อินทร์ละคร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6
3. นายคำตัน ปัดดาเน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6

4. นายสุทธิ ใจหุค สมาชิก อบต.๗

5. นางชมพู ปาसानะ สมาชิก อบต.๗

คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน

เพื่อให้การปกครองและพัฒนาหมู่บ้านม่วงเจริญเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงได้ตั้งคณะกรรมการ และมอบหมายความรับผิดชอบ ดังนี้

1. นายสมพร ดวงจันทร์	ประธานคณะกรรมการ
2. นายสมพงษ์ อินทร์ละคร	กรรมการผู้แทนคณะทำงานด้านอำนาจการ
3. นายคำตัน ปัตตานะ	ประธานคณะทำงานด้านการปกครองและรักษา ความสงบเรียบร้อย
4. นายสุทธิ ใจหุค	ประธานคณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน
5. นางประติภา พงษ์สวัสดิ์	ประธานคณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ
6. น.ส.ศุภิสรา ศรีบุญ	ประธานคณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข
7. นายบัว แผงพันธ์	ประธานคณะทำงานด้านการศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม
8. นายพรมมา พรคลัง	ประธานคณะทำงานด้านอื่น (ถ้ามี)
9. นายสมพงษ์ นามโคตร	ผู้ทรงคุณวุฒิ
10. นายสมพงษ์ นามปราศรัย	ประธานองค์กร/กลุ่ม
11. นางชมพู ปาसानะ	สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
12. นายวุฒิชัย หันตันเทียะ	ผู้นำกลุ่มเยาวชน
13. นายคำพอง พุฒจันทร์	ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน
14. นายคำผาย บุตรโคตร	หัวหน้าคุ้ม
15. นายจำปี มาพิบูรณ์	หัวหน้าคุ้ม
16. นายผาย คุณแก้ว	หัวหน้าคุ้ม
17. นายวิวัฒน์ ยวกไชสง	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 43
18. นายทองดี ศรีบุญ	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 30
19. นายสว่าง สนมรัมย์	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 3
20. นางทองวัน ชินโคตร	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 28
21. นางกลม สืบสุนทร	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 85
22. นายสิริจง ต้อยตะคุ	ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 66

23.นายสมาน ประณต

ตัวแทนครอบครัว บ้านเลขที่ 47

รางวัลเกียรติยศดีเด่น

ปี 2554 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ปี 2557 หมู่บ้านจัดการสุขภาพ 6 ด้าน (หมู่บ้านปลอดเหล้า, หมู่บ้านจัดการสุขภาพ, หมู่บ้านลดหวาน มัน เค็ม , หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรม, หมู่บ้านไอโอดีน, หมู่บ้านคุ้มครองผู้บริโภค)

ปี 2557 ชนะเลิศประกวดหมู่บ้าน/ชุมชน ระดับตำบล ตามโครงการ “หมู่บ้านน่าอยู่น่ามอง”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง และได้นำมาประกอบการวิจัย ดังนี้

วันชัย พลະไกร (2550 : 134-135) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษวิจัยพบว่า มีการดำเนินการตามเกณฑ์การประเมินของกระทรวงมหาดไทยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีกิจกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมด้านการลดรายจ่าย พบว่าชาวบ้านได้ทำการเกษตรครบวงจร โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเลย ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดรายจ่าย และประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงในด้านการเพิ่มรายได้ พบว่า ประชาชนมีการจัดตั้งกลุ่มทางการเกษตรและกลุ่มอาชีพอื่นๆ ถึง 13 กลุ่มอาชีพ ทำให้ราษฎรไม่มีการว่างงาน ทำให้มีรายได้เพิ่มจากอาชีพทำนาเดิมในด้านกิจกรรมการประหยัด พบว่า มีการรณรงค์ให้เกิดการออม ราษฎรทุกคนมีเงินฝากออมจนสามารถพัฒนาขึ้นเป็นสถาบันการเงินจากทุนเพียง 2 ล้านบาทเศษ เป็น 6,365,420 บาท ในปัจจุบันจนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นในด้านการออมระดับประเทศในด้านการดำรงชีวิต พบว่า ทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี มีการลด ละ เลิกอบายมุขทุกประเภท มีการปลูกฝังพัฒนาประชาธิปไตยพัฒนาอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย แต่มีระบบกฎเกณฑ์ที่น่าชื่นชมในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า หมู่บ้านที่ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่าเลย มีแต่ปลูกและปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการปล่อยลูกปลาลงในแหล่งน้ำสาธารณะในวันสำคัญต่างๆ ในหมู่บ้านที่ไม่มีขยะมูลฝอยเลย เพราะมีการจัดเก็บ

แยกเป็นส่วนอย่างดี ในด้านการเอื้ออาทร พบว่า ในชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการต่างๆ มากมาย เช่น สมาชิกเสียชีวิตสงเคราะห์ 30,000 บาท ต่อราย จัดค่าพาหนะราษฎรในหมู่บ้านเจ็บป่วยได้เดินทางไปรักษาพยาบาลจำนวน 200 บาท ต่อราย และยังมีสวัสดิการกองทุนการศึกษา ทุนกีฬา งบกำจัด บุงลาย จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ

ธัญญารัตน์ นันตिका (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทของผู้นำตามโครงการตามแนวทางของหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ มีจำนวนทั้งหมด 40 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 17 คน หัวหน้าส่วนราชการจำนวน 3 คน คัมแทน ชาวบ้าน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำแบบประสานมีหน้าที่กระตุ้นและผลักดันก่อให้เกิดกิจกรรมตามเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม คือ เงื่อนไขชุมชนที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งภูมิประเทศ และภูมิอากาศ สังคม เครือญาติ เศรษฐกิจ การศึกษา หลักศาสนาและวัฒนธรรมตลอดจนความสามารถของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร ซึ่งเป็นกิจกรรมตามวิถีชีวิตตามธรรมชาติของชุมชน และชุมชนร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ส่งผลให้บ้านป่าไผ่ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของประเทศไทย

ดาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างอำเภอป่าไผ่ จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการลดรายจ่ายมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีผลการดำเนินงานมากที่สุด คือ มีการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง สมบูรณ์ รองลงมาคือครัวเรือนช่วยกันรักษาสาธารณสุขสมบัติของหมู่บ้าน และมีการรักษาสิ่งของต่างๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้นานที่สุด ด้านการเพิ่มรายได้ มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครัวเรือนมีการรับจ้างทำงาน หรือมีอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มให้ครอบครัว มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ด้านการประหยัด มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้นครัวเรือนมีการวางแผนใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีการเก็บออม ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย เป็นประจำสม่ำเสมอครัวเรือนผลการดำเนินงานอยู่ใน

ระดับปานกลาง ด้านการดำรงชีวิต มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และในด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ไสว เจริญศรี (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงในระดับหมู่บ้าน บ้านน้ำคืบ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย
พบว่า สภาพการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงทั้ง 6 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 1) ด้านการลดรายจ่ายมีการปลูกพืชผักสวน
ครัว และเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคเอง มีการผลิตของใช้บางประเภทในครัวเรือน 2) ด้านการเพิ่ม
รายได้ มีการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม โดยการจัดหาพืชพันธุ์ที่มีคุณภาพดี การรับจ้างในยามว่าง
และการหาของป่าเพื่อจำหน่ายตามฤดูกาล 3) ด้านการออม มีการเก็บออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์การ
ฝากเงินกับธนาคาร และการทำประกันชีวิต 4) ด้านการดำรงชีวิต พบว่า มีกิจกรรมรักษา
ขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมอย่างสม่ำเสมอ มีแนวทางการตั้งมาตรการเพิ่มเติมด้านการป้องกัน
ปัญหาเสพติด มีการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ 5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้เอง มีการกำจัดขยะ โดยการนำไปทิ้งในป่าและการเผา
การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ และ 6) ด้านการเอื้ออาทร มีการเอื้อแรงกันไป
ลักษณะช่วยเหลือกันในการลงแขกเกี่ยวข้าว โดยการเลี้ยงสุรา อาหารตอบแทน มีการจัดหา
สวัสดิการช่วยเหลือครัวเรือนที่ยากจน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน มีการจัดการ
กิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬา

พรชัย พิฬาเวสส (2551 : 61-62) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวัดระดับความสุขและวิเคราะห์
ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กิจกรรมที่แสดงถึงความพอเพียงของเกษตรกรในชุมชนอยู่ในระดับมากทุก
ด้าน ตามหลักเกณฑ์การประเมินของกระทรวงมหาดไทยตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
6 x 2 ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร และจากการสัมภาษณ์เกษตรกร
ในชุมชน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และเมื่อเหลือก็นำไปจำหน่าย
ทุกครัวเรือนมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทำสวน การรับจ้าง
ทั่วไป การทำเครื่องจักรสาน มีการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์กันทุกครัวเรือน นำกำไรที่ได้มาปันผล
ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม สืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นไว้ให้ดำรงอยู่ ร่วมกันปลูก
ป่าทดแทนในหมู่บ้าน รวมไปถึงการจัดสวัสดิการให้ผู้ประสบปัญหาในชุมชน

ภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์ (2552 : 137-138) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการพัฒนา
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบจังหวัดปทุมธานี พบว่าการประเมินจากตัวชี้วัด

6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยจำแนกเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ ดังนี้ ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ด้านการลดค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก ด้านการเอื้ออาทร อยู่ในระดับมาก ด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการลดรายจ่าย อยู่ในระดับมาก

อิทธิพล นุบพะศิริ (2553 : 60-61) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด 6 x 2 ของกระทรวงมหาดไทย มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความสำเร็จเกิดจากหมู่บ้านคอนม่วงมีพื้นฐานที่ดีจากข้อมูลทั่วไปของชุมชน ทางกายภาพเศรษฐกิจ ประเพณีวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านคอนม่วงมีฐานะที่ดี เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความยอมรับนับถือ จึงสามารถชักจูงให้ชาวบ้านดำเนินกิจกรรมในด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การประหยัด การดำรงชีวิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร ประสบผลสำเร็จได้มาก

หัตติ ขวัญไตรรงค์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการประหยัด ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการเอื้ออาทร ต่อกันตามลำดับ

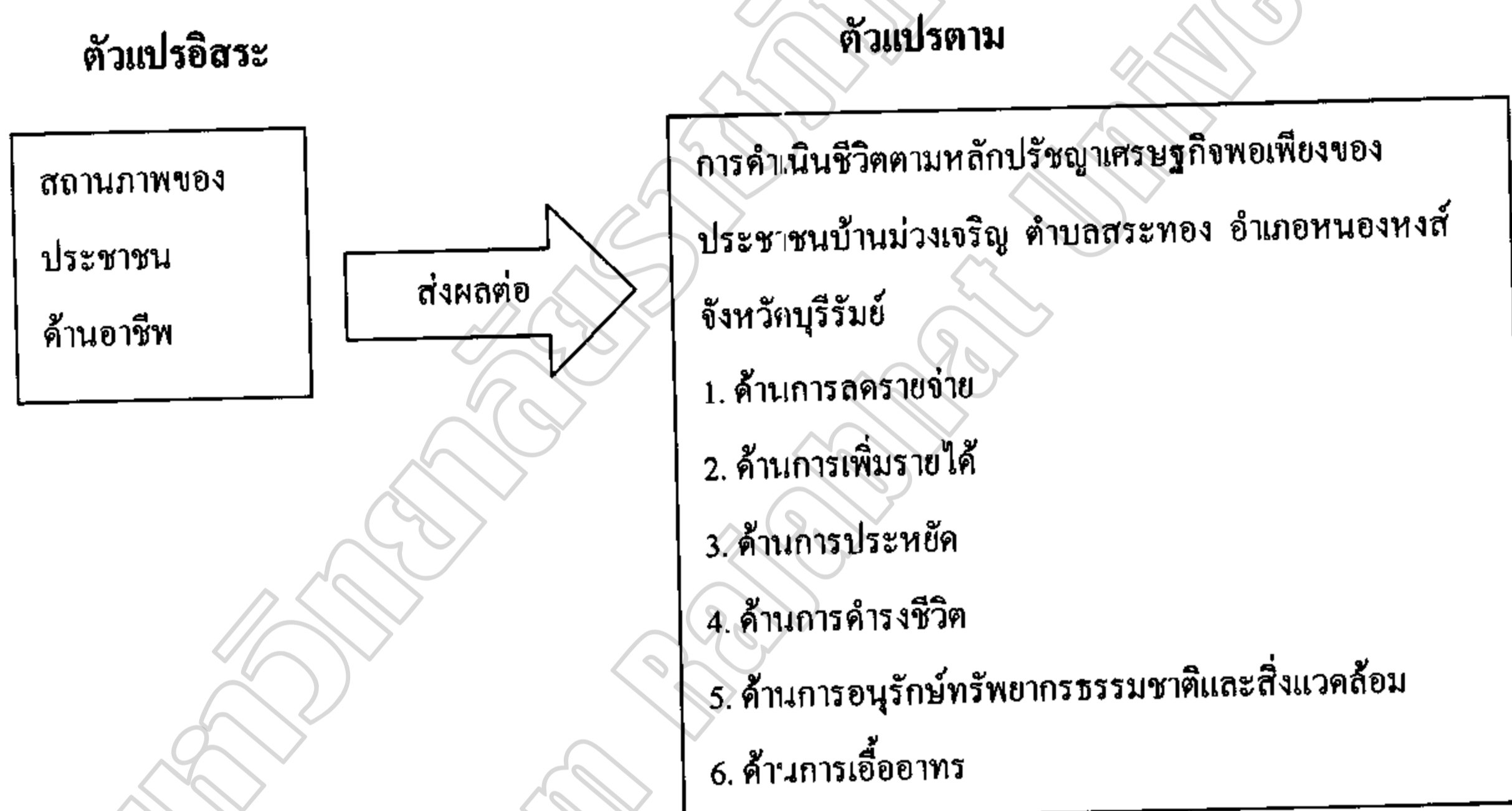
ปราณี บัววังโป่ง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเอื้ออาทร อยู่ในระดับมาก ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ด้านการลดค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาพบว่า การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การสร้าง และการพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการปรับตัวในภาวะการณ์ต่างๆ โดยไม่มีความเสี่ยงมากนัก อีกทั้งยังเป็นหลักปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดความสมดุล ไม่เน้นการพัฒนาเพียงแต่ด้านเดียว

ต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจนประสบผลสำเร็จ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ หน่วยครัวเรือนในชุมชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 109 ครัวเรือน
2. กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และเทคนิคการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้
  - 2.1 กลุ่มตัวอย่างคือประชากรที่ตอบแบบสอบถามที่ได้จากการสุ่มประชากรโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 ครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูลคือหัวหน้าครัวเรือนครัวเรือนละ 1 คน รวมกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 109 ครัวเรือน
  - 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดโควตา (Quota) จากผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ได้แก่
    - 2.2.1 ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 1 คน
    - 2.2.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 2 คน
    - 2.2.3 กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาชีพ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน การลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 45 ข้อคำถาม โดยแบ่งออกเป็นรายด้าน คือ

ด้านการลดรายจ่าย	จำนวน 7 ข้อคำถาม
ด้านการเพิ่มรายได้	จำนวน 8 ข้อคำถาม
ด้านการประหยัด	จำนวน 5 ข้อคำถาม
ด้านการดำรงชีวิต	จำนวน 10 ข้อคำถาม
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน 9 ข้อคำถาม
ด้านการเอื้ออาทร	จำนวน 6 ข้อคำถาม

1.2 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1.2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.2 วิเคราะห์หลักปรัชญา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร

1.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับแก้ไขหลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1.2.3.1 อาจารย์ ดร.กระพั่น ศรีงาน วุฒิการศึกษา ป.ด. (วิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา) คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและด้านสถิติ

1.2.3.2 อาจารย์ ดร.วรภุรี มุลสิน วุฒิการศึกษา Ph.D. (Sociology) อาจารย์พิเศษสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาด้านภาษาและด้านการวิจัย

1.2.3.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ กุลทนนท์ วุฒิการศึกษา Ph.D. (Public Administration) อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.2.3.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย สุปิงคลัด วุฒิการศึกษา ค.ม. (การบริหารการศึกษา) ข้าราชการบำนาญ อดีตรองนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.2.3.5 นายไพบุลย์ ธิติพิศุทธิกุล วุฒิการศึกษาปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเฉลิมกาญจนาจังหวัดบุรีรัมย์ นายกเทศมนตรีตำบลห้วยหิน ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง

1.2.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลอง (Try Out) ใช้กับประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลถลุงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.6708 ซึ่งผ่านเกณฑ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้างโดยกำหนดประเด็นหรือข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.1 นำประเด็นเนื้อหาในแต่ละด้านมาสร้างกรอบประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร เพื่อการสัมภาษณ์

2.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาและสำนวนที่ใช้

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้ได้แบบสอบถามสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือถึงผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1.3 จากแบบสอบถามจำนวน 109 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวน 109 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

2.1 ผู้ดำเนินการวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.2 ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญในแต่ละด้านทันที ที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน

2.3 เมื่อมีการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีก

2.4 การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้บันทึกเทปไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการสัมภาษณ์บันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

1.2 กรอกรหัสแบบสอบถาม

1.3 กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล

1.4 ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ในแต่ละประเด็นด้วยค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

1.4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

1.4.2 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวมนำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 121)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51-5.00	มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ วิเคราะห์โดยใช้ F-test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' Method)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยถอดคข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปมาพิจารณาร่วมกับการจดบันทึกของผู้วิจัย แล้วทำความเข้าใจในภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน

2.2 วิเคราะห์โดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) หรือตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน (Inductive Method) คือพิจารณาความเหมือนกัน ความแตกต่างกัน และความสัมพันธ์กันมาหาข้อสรุปแล้วบรรยายวิเคราะห์เป็นความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มมากกว่าสองกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ โดยการวิเคราะห์ F-test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วจะใช้วิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffe' Method)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลระยอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 4.1 ดังนี้

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง (N = 109)	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	109	100.00
1. อาชีพ		
1.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ	4	3.70
1.2 เกษตรกรรม	90	82.60
1.3 รับจ้างทั่วไป	15	13.80
รวมเฉลี่ย	109	100

จากตาราง 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 ครัวเรือน จำแนกตามอาชีพ เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 90 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.60 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 15 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.80 และที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.70 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังปรากฏในตาราง 4.2 - 4.8 ดังนี้

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการลดรายจ่าย	4.00	0.27	มาก
2. ด้านการเพิ่มรายได้	3.74	0.25	มาก
3. ด้านการประหยัด	4.44	0.31	มาก
4. ด้านการดำรงชีวิต	3.86	0.21	มาก
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.32	0.25	ปานกลาง
6. ด้านความเอื้ออาทร	3.72	0.15	มาก
รวมเฉลี่ย	3.84	0.13	มาก

จากตาราง 4.2 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ คือ ด้านการประหยัด ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมาคือ ด้านการลดรายจ่าย ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.32$)

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการลดรายจ่าย			
1. การปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว	4.44	0.65	มาก
2. การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน	4.16	0.63	มาก
3. การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพไว้ใช้เองในครัวเรือน	4.11	0.74	มาก
4. การผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่ น้ำยาสระผม	3.42	0.70	ปานกลาง
5. การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.96	0.76	มาก
6. การใช้จ่ายเงินในการจัดกิจกรรมตามประเพณีอย่างเหมาะสม	4.34	0.60	มาก
7. การซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง	3.54	0.59	มาก
รวมเฉลี่ย	4.00	0.27	มาก

จากตาราง 4.3 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4. อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. การปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา คือ ข้อ 6. การใช้จ่ายเงินในการจัดกิจกรรมตามประเพณีอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4. การผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่ น้ำยาสระผม ($\bar{X} = 3.42$)

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการเพิ่มรายได้			
8. การทำการเกษตรโดยปลูกพืชอื่น ๆ เสริม (จากพืชหลักที่ทำอยู่เพื่อเพิ่มรายได้)	4.30	0.63	มาก
9. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้	3.39	0.66	ปานกลาง
10. การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ	3.63	0.56	มาก
11. การใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี	4.25	0.56	มาก
12. การทำเกษตรแบบผสมผสาน	3.59	0.50	มาก
13. การเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้	4.11	0.69	มาก
14. การเข้าร่วมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้	3.30	0.96	ปานกลาง
15. การผลิตเครื่องจักรสานไว้จำหน่าย	3.31	0.78	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.74	0.25	มาก

จากตาราง 4.4 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 9. ข้อ 14. ข้อ 15. อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 8. การทำการเกษตรโดยปลูกพืชอื่น ๆ เสริม (จากพืชหลักที่ทำอยู่เพื่อเพิ่มรายได้) ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ข้อ 11. การใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 11. การเข้าร่วมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ($\bar{X} = 3.30$)

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการประหยัด โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการประหยัด			
16. การส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม	4.14	0.73	มาก
17. การจัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดปี เช่น ข้าว หอม กระเทียม	4.64	0.48	มากที่สุด
18. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เช่น สมาชิก กองทุนหมู่บ้าน	4.59	0.51	มากที่สุด
19. การวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ	4.55	0.52	มากที่สุด
20. การเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	4.28	0.64	มาก
รวมเฉลี่ย	4.44	0.31	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านการประหยัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 16. ข้อ 20. อยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 17. การจัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดปี เช่น ข้าว หอม กระเทียม ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ ข้อ 18. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เช่น สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.59$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 16. การส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม ($\bar{X} = 4.14$)

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการดำรงชีวิต			
21. การวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า	4.63	0.50	มากที่สุด
22. การนำแนวคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน	4.83	0.41	มากที่สุด
23. การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ	4.83	0.41	มากที่สุด
24. การปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่สมาชิกในครอบครัว	3.64	0.79	มาก
25. การเข้ารับการอบรมทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้	3.64	0.54	มาก
26. การศึกษาหาความรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ทางทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต	3.54	0.63	มาก
27. มีความซื่อสัตย์ จริงใจกับทุกคน	3.44	0.87	ปานกลาง
28. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ	3.32	0.53	ปานกลาง
29. เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย	3.11	0.53	ปานกลาง
30. การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทางศาสนาเป็นประจำ	3.58	0.74	มาก
รวมเฉลี่ย	3.86	0.21	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 27. ข้อ 28. และข้อ 29. อยู่ในระดับปานกลาง ข้อ 24. ข้อ 25. และข้อ 30. อยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 22. การนำแนวคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน และ ข้อ 23.

การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมา คือ ข้อ 21. การวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า ($\bar{X} = 4.63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 29. เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.11$)

ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
31. การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าทดแทนป่าเสื่อมโทรม	3.40	0.87	ปานกลาง
32. มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดแม่น้ำ ลำคลองหนองบึงสาธารณะ	3.32	0.61	ปานกลาง
33. การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ	2.94	0.62	ปานกลาง
34. การปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การกิน อาหารและผลไม้ตามฤดูกาลที่มีในท้องถิ่น	3.66	0.51	มาก
35. การจัดบริเวณที่อยู่อาศัยให้สะอาดและเป็นระเบียบ	3.75	0.61	มาก
36. การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก	3.07	0.40	ปานกลาง
37. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	3.04	0.53	ปานกลาง
38. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาดัดแปลงเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์	3.39	0.65	ปานกลาง
39. การนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุตรหลานในชุมชนและผู้สนใจ	3.28	0.78	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.32	0.25	ปานกลาง

จากตาราง 4.7 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 34. และข้อ 35. อยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 31. การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าทดแทนป่าเสื่อมโทรม ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมา คือ ข้อ 38. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาคัดแปลงเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 3.39$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 33. การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ($\bar{X} = 2.94$)

ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านความเอื้ออาทร			
40. การแนะนำการทำเกษตรผสมผสานในชุมชนให้ผู้ที่สนใจเพื่อนำไปปฏิบัติ	4.17	0.28	มาก
41. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การดำรงชีวิตที่มีคุณค่าให้กับคนในชุมชน	4.46	0.41	มาก
42. การปรึกษาและร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	3.26	0.29	ปานกลาง
43. การช่วยเหลือกันทั้งทางด้านกำลังกายทรัพย์สิ่งของ เครื่องใช้ แก่ผู้ที่ยากแค้น	3.28	0.23	ปานกลาง
44. การแลกเปลี่ยนแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ระหว่างสมาชิกในชุมชน	3.53	0.12	มาก
45. การช่วยเหลือแก่ผู้คนที่ขัดสนและด้อยโอกาส	3.58	0.12	มาก
รวมเฉลี่ย	3.72	0.15	มาก

จากตาราง 4.8 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 42. และข้อ 43. อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 41. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การดำรงชีวิต ที่มีคุณค่าให้กับคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา คือ ข้อ 40. การแนะนำการทำเกษตรผสมผสาน ในชุมชนให้ผู้ที่สนใจเพื่อนำไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 42. การปรึกษา และร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ($\bar{X} = 3.26$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ ซึ่งปรากฏผล ตามตาราง 4.9 ดังนี้

ตาราง 4.9 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน

การดำเนินชีวิต	ข้าราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ/ พนักงานราชการ		เกษตรกรกรม		รับจ้างทั่วไป		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการลดรายจ่าย	3.79	0.18	4.02	0.27	3.93	0.24	1.97
ด้านการเพิ่มรายได้	3.88	0.27	3.74	0.26	3.66	0.22	1.35
ด้านการประหยัด	4.20	0.33	4.44	0.31	4.48	0.28	1.36
ด้านการดำรงชีวิต	3.90	0.25	3.85	0.22	3.87	0.17	0.12
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.32	0.28	3.33	0.26	3.26	0.24	0.48
ด้านความเอื้ออาทร	3.70	0.05	3.72	0.15	3.71	0.14	0.09
รวมเฉลี่ย	3.80	0.07	3.85	0.13	3.82	0.11	0.71

จากตาราง 4.9 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะแบบมีโครงสร้างโดยกำหนดประเด็น หรือคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

4.1 ด้านการลดรายจ่าย ตามความคิดเห็นของประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.1.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.1.1.1 ครัวเรือนในชุมชนมีการทำบันทึกรายรับ - รายจ่าย ในแต่ละเดือน เพื่อให้รู้ว่าควรที่จะใช้จ่ายอะไร ไปบ้าง ทำให้รู้จักตนเอง ช่วยฝึกความมีระเบียบในตนเอง ลดสิ่งที่ไม่จำเป็น การพึ่งพาตนเอง มีความระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายมากขึ้น ฝึกและจัดระเบียบการจัดการเงินเพื่อให้เป็นนิสัย ให้รู้จักการประหยัดและอดออม เพื่ออนาคตที่ดีของครอบครัว มีการปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกพืชสมุนไพรไว้บริโภคและช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย การนำพืชผักที่เหลือจากการบริโภคที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก เพื่อลดค่าใช้จ่าย และนำมาใช้ในการไล่แมลงปราบศัตรูพืช รวมถึงการรักษาสุขภาพให้ห่างไกลจากสารเคมี

4.1.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.1.2.1 ครัวเรือนในชุมชนมีการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ การนำเศษฟางข้าวที่ได้หลังการเก็บเกี่ยวในไร่นามาใช้ในการเพาะเห็ดฟาง เพื่อเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านการลดรายจ่าย ได้ข้อสรุปดังนี้ ครัวเรือนในชุมชนมีการทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละเดือน เพื่อเป็นการฝึกความมีระเบียบให้เราใช้จ่ายเงินให้เป็นประโยชน์ไม่ฟุ่มเฟือย และเน้นการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองเพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครอบครัว

4.2 ด้านการเพิ่มรายได้ ตามความคิดเห็นของประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.2.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.2.1.1 ในชุมชนบ้านม่วงเจริญส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังฤดูเก็บเกี่ยวทุกครั้งเวียนก็จะมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การทอเสื่อกก ทอผ้าไหม ทำพรมเช็ดเท้า การผลิตเครื่องจักรสาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการระดับอำเภอมาอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.1.2 ในชุมชนบ้านม่วงเจริญได้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนทุกครั้งเวียน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรก นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต

4.2.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.2.2.1 ครัวเรือนในชุมชนมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านการเพิ่มรายได้ ได้ข้อสรุปดังนี้ ทุกครัวเรือนในชุมชนมีอาชีพเสริม เข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาอาชีพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีรายได้ให้กับครอบครัว

4.3 ด้านการประหยัด ตามความคิดเห็นของประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.3.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.3.1.1 ครัวเรือนในชุมชนมีการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบของการจัดสวัสดิการร้านค้าในชุมชนหรือร้านสหกรณ์เป็นร้านค้าที่รวมกลุ่มจัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อขายสินค้าอุปโภค บริโภค ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด และกลุ่มจะนำผลกำไรที่ได้จากการขายในรูปแบบของเงินปันผลมาให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมทุก ๆ 6 เดือน

4.3.1.2 ครัวเรือนในชุมชนมีการจัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดทั้งปี เช่น การเก็บข้าว หอม พริก กระเทียม การแปรรูปการถนอมอาหาร เช่น มะนาวดอง ไข่เค็ม กระเทียมดอง เป็นต้น

4.3.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.3.2.1 ครัวเรือนในชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการประหยัดและออมเงิน

ในรูปแบบของเงินสะสมจะสะสม เป็นเงินที่ได้จากการออมของสมาชิกจำนวนเท่า ๆ กันทุกเดือน ตามกำลังความสามารถ เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตซึ่งจะจ่ายคืนเงินสะสมเมื่อสมาชิกสิ้นสุดการเป็นสมาชิกแล้วเท่านั้น ซึ่งกลุ่มจะจ่ายผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลให้กับสมาชิกในทุกสิ้นปี

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านการประหยัด ได้ข้อสรุปดังนี้ ครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่ได้ส่งเสริมการออมเงินให้แก่สมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชน และมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์และนำผลกำไรที่ได้จากการขายมาแบ่งปันผลกำไรเพื่อเป็นการออมเงินให้แก่สมาชิก

4.4 ด้านการดำรงชีวิต ตามความคิดเห็นของประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.4.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.4.1.1 ครัวเรือนในชุมชนได้นำแนวคิดตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน พอใช้ อุ่มชูตัวเองได้ สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสานรวมกลุ่มกันทำหัตถกรรม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การใช้ภูมิปัญญาจากท้องถิ่น การพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตนเอง และการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยยึดหลักจริยธรรมดังกล่าวคือ หลักการเดินสายกลาง คือ ความพอประมาณ รู้จักเหตุและผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ชีวิต การใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเพื่อ เน้นการลดละเลิก อบายมุข ด้วยการประพฤติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีการวางแผนการดำเนินชีวิตสร้างวินัยให้ตนเอง

4.4.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.4.2.1 ครัวเรือนบางครัวเรือนมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตนเอง

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านการดำรงชีวิต ได้ข้อสรุปดังนี้ ครัวเรือนในชุมชนได้นำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน

การดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง โดยยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดความประหยัด อดออม ค่าใช้จ่าย ลดความฟุ้งเฟ้อ ในการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทาง ที่ถูกต้อง ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต

4.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามความคิดเห็นของ ประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.5.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.5.1.1 คราวเรือนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะ หรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ ร่วมกันรณรงค์สภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาดน่าอยู่น่าอาศัย ด้วยการ ตัดแต่งต้นไม้ ตัดหญ้า รอบหมู่บ้าน นำขยะที่สามารถย่อยสลายได้มาทำเป็นปุ๋ยหมักให้กับแปลง ผักสาธิตในชุมชนได้ เลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเอง และการทำกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอด สารพิษ เพื่อป้องกันไม่ให้ดินเสื่อมโทรม

4.5.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.5.2.1 คราวเรือนในชุมชนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นและการใช้วัสดุคิบบที่มีอยู่นำมาถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุตรหลานในชุมชนที่สนใจโดยการบอก เล่า และเน้นการปฏิบัติตามจากผู้มีประสบการณ์ของผู้สอน ในด้านงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน ลักษณะชิ้นงานมีความละเอียดจึงยากที่จะศึกษาในเวลาสั้น ๆ ดังนั้น ชุมชนบ้านม่วงเจริญจึงใช้ สื่อที่เป็นเทคโนโลยีมาช่วยในการถ่ายทอดภูมิปัญญา เช่น การทำวิดีโอ การทำคู่มือ เนื้อหาเกี่ยวกับ กระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องจักสานตั้งขั้นตอนการหาวัสดุคิบบและการนำมาใช้ การสาน ลายต่าง ๆ การ ทำรูปทรงต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้ ซึ่งจะลดปริมาณเวลา ไปนั่งเรียน และลดเวลาของผู้ถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ข้อสรุปดังนี้ คราวเรือนได้ให้ความสำคัญ กับทัศนียภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้มีระเบียบ น่าอยู่อาศัย ปลูกต้นไม้ จัดบริเวณบ้านให้ร่มรื่น มีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อช่วยลดปริมาณการใช้สารเคมีเป็นการลดการเสื่อมเสีย ของดินได้อีกทางหนึ่ง และมีการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ เช่น ประเพณีต่าง ๆ หัตถกรรม และคุณค่า หรือการปฏิบัติตน เพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อมมีการปรับปรุงภูมิปัญญาให้ เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐาน

ในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ การผลิต การตลาด ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

4.6 ด้านความเอื้ออาทร ตามความคิดเห็นของประชาชนบ้านม่วงเจริญ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญที่มีประเด็นเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

4.6.1 ประเด็นที่เหมือนกัน

4.6.1.1 คราวเรือนในชุมชนมีการช่วยเหลือดูแล คนยากจน ผู้ด้อย โอกาส หรือผู้ที่ประสบปัญหา เช่น การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่เรียนดี การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ การจัดอบรมให้ความรู้และอาชีพ รวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพให้กับผู้ด้อยโอกาสและคนพิการ

4.6.1.2 คราวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การเป็นสมาชิกฌาปนกิจของชุมชน การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของชุมชน การให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติตาม เช่น การรณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย การรณรงค์ฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เป็นต้น

4.6.2 ประเด็นที่ต่างกัน

4.6.2.1 คราวเรือนในชุมชนได้รวมกลุ่มด้านการสงเคราะห์และสวัสดิการ เช่น กลุ่มธนาคารข้าว เป็นกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนในชุมชน โดยการให้กู้ ให้ยืม และให้เปล่า นอกจากนี้กลุ่มก็จะนำผลกำไรส่วนหนึ่งจากการดำเนินกิจกรรมมาช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนกันสู่ชุมชน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ในด้านความเอื้ออาทร ได้ข้อสรุปดังนี้ คราวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีภายในชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และมีการช่วยเหลือดูแลคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ประสบปัญหา ด้วยการแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน การสร้างความรัก ความสามัคคี สงเคราะห์ผู้ยากไร้ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
  - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
  - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ

สมมติฐานของการวิจัย

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ หน่วยครัวเรือนในชุมชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 109 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และเทคนิคการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างคือประชากรที่ตอบแบบสอบถามที่ได้จากการสุ่มประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 109 ครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูลคือหัวหน้าครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมกลุ่มที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 ครัวเรือน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดโควตา (Quota) จากผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ได้แก่

1. ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6	จำนวน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6	จำนวน 2 คน
3. กรรมการหมู่บ้าน	จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 2 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ แล้วเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลถลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.6708 สำหรับแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นหรือข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open – ended Form)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ออกหนังสือส่งถึงผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง แบบสอบถาม จำนวน 109 ฉบับ

เก็บรวบรวมได้ จำนวน 109 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการสัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยการบันทึกเทป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามได้นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ประมวลผล ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำข้อมูลมาเสนอเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

4.2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ Samples T-test Independent

สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้วิเคราะห์โดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา หรือตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน โดยนำประเด็นย่อยมาพิจารณาความเหมือนกัน และความแตกต่างกันและความสัมพันธ์กันมาหาข้อสรุปแล้วบรรยายวิเคราะห์เป็นความเรียง เพื่อหาข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการประหยัด รองลงมาคือ ด้านการลดรายจ่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีอาชีพต่างกัน โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

ด้านการเพิ่มรายได้ ควรมีการใช้ที่ดินในการทำเกษตรเต็มที่เพื่อเพิ่มผลผลิต ให้มีเจ้าหน้าที่จากทางราชการมาแนะนำวิธีการทำเกษตรแลผสมผสาน รวมไปถึงการจัดอบรมหาอาชีพเสริมให้แก่คนที่ว่างงานในชุมชน ด้านการลดรายจ่าย ควรมีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน การให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการปลูกพืชผักสวนครัว ด้านการประหยัด ให้มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักการเก็บออมเงิน และทุกครัวเรือนควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการออมของชุมชน สามารถให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน ด้านการดำรงชีวิต ให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้มีการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ด้านความเอื้ออาทร ให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหา

อภิปรายผล

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านความเอื้ออาทร มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยจะขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการผลการวิจัย พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านม่วงเจริญมีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตจนมีผลอยู่ในระดับมากนั้น เกิดขึ้นได้เพราะความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทุกคนในชุมชน และประชาชนทุกคนมีความเชื่อมั่นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับคนในชุมชนมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ประหยัด อุดหนุน ตัดสิ่งฟุ่มเฟือย มีความขยันหมั่นเพียร และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความพอเพียงในทุก ๆ ด้าน

และประชาชนในท้องถิ่นเองมีความตระหนักศรัทธาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักพอประมาณ หลักเหตุผล และหลักภูมิคุ้มกัน จึงร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติใน ด้านการเพิ่ม รายได้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร ประกอบกับความสามารถของผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง จัดหาแนวทางให้ทำกิจกรรมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มีการเน้นย้ำ ให้ประชาชนในชุมชนทำบัญชีครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเอง ลดการใช้สินค้า ฟุ่มเฟือย ปลูกฝังการออม ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญญารัตน์ นันติกา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ อำเภอคอยสะแกด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทของผู้นำตามโครงการตามแนวทางของหลักการเศรษฐกิจ พอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ มีจำนวนทั้งหมด 40 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 17 คน หัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 3 คน ตัวแทนชาวบ้าน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำแบบประสาน มีหน้าที่กระตุ้นและผลักดันก่อให้เกิดกิจกรรมตามเศรษฐกิจ พอเพียงในชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม คือ เงื่อนไขชุมชนที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะลักษณะ ทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งภูมิประเทศ และภูมิอากาศ สังคม เครือญาติ เศรษฐกิจการศึกษา หลักศาสนา และวัฒนธรรมตลอดจนความสามารถของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน ด้านการลด รายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร ซึ่งเป็นกิจกรรมตามวิถีชีวิตตามธรรมชาติ ของชุมชน และชุมชนร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม ส่งผลให้บ้านป่าไผ่ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของประเทศไทย

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการลดรายจ่าย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า ผู้นำ ชุมชน กรรมการหมู่บ้าน และประชาชนส่วนใหญ่ที่ยึดหลักการประหยัด โดยงดเว้นการใช้ชีวิต อยู่อย่างฟุ่มเฟือย จึงทำให้หมู่บ้านนี้มีจุดเด่นในเรื่องของการส่งเสริม และถ่ายทอดกิจกรรมให้เกิด การลดรายจ่าย ด้วยการร่วมกันปรึกษาหารือวิธีการช่วยเหลือครัวเรือนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในการลดรายจ่าย ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเน้นการพึ่งตนเอง เช่น การทำปุ๋ยหมักใช้เอง การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผม การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงเป็ด เลี้ยง

ไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา ซึ่งจากความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูกและสัตว์เลี้ยง ทำให้มีรายได้ประจำเป็นรายวัน และทำให้ต้นทุนในการครองชีพต่ำลง เนื่องจากภาระค่าใช้จ่าย ด้านอาหารลดลง ทำให้ประชาชนในชุมชนลดการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันและประสบผลสำเร็จได้สูง จากการเฝ้าติดตามของผู้นำชุมชน และกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ หัสดี ขวัญไตรรงค์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดครัวเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านการลดรายจ่าย มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง นำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่

นายคำตัน ปัดตาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนประกอบอาชีพเสริม เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว นำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยเพื่อลดการใช้จ่ายเคมี

นายบัว แสงพันธ์ กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินด้วยการทำบัญชีครัวเรือนลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

นายพรมมา พรคลัง กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนมีการปลูกพืชผักไว้กินเอง ไม่ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผมไว้ใช้เองเพื่อลดรายจ่าย

2.2 ด้านการเพิ่มรายได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชนในชุมชนยึดหลักการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการสร้างโอกาสให้กับตนเองมีความขยันหมั่นเพียรในอาชีพหลัก เพิ่มผลผลิตให้สามารถนำออกจำหน่ายได้ นอกจากนั้นประชาชนส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด มีผลผลิตตลอดปีสามารถนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคออกจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน มีการเข้ารับการอบรมการพัฒนาอาชีพจากทางราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนและครัวเรือน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอิทธิพล บุษปะศิริ (2553 : 60-61) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตามตัวชี้วัด 6x2 ของกระทรวงมหาดไทย ผลการศึกษาวิจัย พบว่า มีผลการดำเนินงานในด้านการเพิ่มรายได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ

นายสมพร ดวงจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิดไว้ในที่ดินของตนเอง เลือกรับการเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้าร่วมอบรมการพัฒนาอาชีพอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คัดแยกขยะที่ใช้แล้วเพื่อจำหน่าย

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนมีอาชีพเสริมหลังจากหมดฤดูเก็บเกี่ยว ปลูกพืชไม้ยืนต้นไว้จำหน่าย ได้เข้ารับการอบรมฝึกฝนอาชีพเป็นประจำ ทำการเกษตรผสมผสาน ไปศึกษาดูงานหาความรู้พัฒนาฝีมือของตนเองเป็นประจำ

นายคำตัน ปัดตาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนหารายได้เสริมให้กับครัวเรือน ทำอาชีพเสริมนอกเหนือจากงานประจำที่ทำ เช่น การนำผลิตภัณฑ์แปรรูปของคนในชุมชนไปจำหน่ายในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด หาวิธีลดขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลง

นายผาย คุณแก้ว กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนประกอบอาชีพเสริมให้แก่ครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปของคนในชุมชน การทอผ้าไหม เครื่องจักรสาน ทอเสื่อกก

2.3 ด้านการประหยัด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ยึดหลักการประหยัด ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนเก็บออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น ช่วยกันวางแผนในการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ ให้ครัวเรือนทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์ของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของดาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในด้านการประหยัดนั้น มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ครัวเรือนครัวเรือนมีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ครัวเรือน ยกเว้นครัวเรือนมีการวางแผนใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีการเก็บออมเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน แต่ละครัวเรือนยังมีรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการตั้งเป้าหมายในการเก็บออม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาพร สุปัญญา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการประหยัด มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ

นายสมพร ดวงจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือน
 ในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในชุมชน จัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำ
 สม่ำเสมอ วางแผนการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย และนำเงินที่ได้จากการประกอบ
 อาชีพเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า
 ครัวเรือนในชุมชนส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือน รู้จักเก็บออมใช้จ่ายอย่างประหยัด เข้าร่วม
 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

นายบัว แผลงพันธ์ กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนจัดทำบัญชี
 ครัวเรือน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือน
 รู้จักเก็บออม

2.4 ด้านการดำรงชีวิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชน
 ในชุมชนมีการดำเนินชีวิต หรือมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย โดยการได้ร่วมกันทำกิจกรรม
 ให้เกิดการเรียนรู้ ได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน และประเพณีคติน
 ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยการลด ละเลิก
 อบายมุข อีกทั้งผู้นำชุมชนได้นำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์มาเผยแพร่ให้ครัวเรือนในชุมชนนำ
 ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และสืบทอดต่อไปให้กับลูกหลาน
 หรือคนรุ่นใหม่เพื่อสังคมและชุมชนเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัย
 ของภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์ (2552 : 137-138) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการพัฒนาหมู่บ้าน
 เศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบของจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า มีผลการดำรงชีวิต
 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า
 ครัวเรือนในชุมชนร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจ
 ได้ศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างครัวเรือน

นายบัว แผลงพันธ์ กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนศึกษา
 หาความรู้ใหม่ ๆ ทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการดำรงชีวิตตามหลัก
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นายสมพงษ์ นามโคตร กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชน
 มีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ แนะนำการนำหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันให้แก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

นายสมพงษ์ นามปราศรัย กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า คราวเรือนในชุมชน มีการดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลาง มีความเป็นอยู่อย่างอัตภาพ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เข้าร่วมกิจกรรม ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชนในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงร่วมมือกันรักษาป่าไม้ทั้งการปลูกเพิ่ม รวมทั้งช่วยกันป้องกันมลพิษทั้งทางเสียง และกลิ่น นอกจากนั้นยังรักษาคลอง ไม่ตื้นเขิน ไม่ให้สกปรก มีน้ำที่ใสและสะอาด มีการเลือกใช้วัสดุจาก ธรรมชาติจึงเป็นไปในลักษณะพึ่งอาศัย ใช้เท่าที่จำเป็นตามความเหมาะสม และใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด เพราะประชาชนในชุมชนมีความรักและหวงแหน ไม่ให้เอกชนได้เข้ามาเป็นเจ้าของปัจจัย ในการผลิตที่เป็นของส่วนรวมของชุมชน โดยตัดกิจกรรมการปลูกป่า และรักษาแม่น้ำลำคลอง เป็นประจำและต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย พิลหาเวสส (2551 : 61-62) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวัดระดับความสุขและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุข ของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีผลการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ยังมี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี บัววังโป่ง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า มีผลการดำเนินงาน ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ของ

นายสมพร ดวงจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า คราวเรือน ในชุมชนร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ห้ามจับปลาในฤดูกาลที่ปลาวางไข่ ร่วมกัน ปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ร่วมกิจกรรมการปลูกพืชทดแทนของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า คราวเรือนในชุมชนเลือกใช้วัสดุดิบจากธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ให้มีความเหมาะสม ตามความจำเป็น ร่วมกิจกรรมปลูกพืชทดแทนของชุมชนจัดระเบียบชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย คัดแยกประเภทของขยะเพื่อจำหน่าย

นายคำตัน ปัดตาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า คราวเรือน ในชุมชนร่วมกิจกรรมการจัดระเบียบชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย เลือกใช้วัสดุดิบจากธรรมชาติให้มี ประโยชน์มากที่สุด ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองร่วมกิจกรรมปลูกพืชทดแทนของ ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ลดการใช้สารเคมีที่ทำลายสิ่งแวดล้อมของชุมชน

นายคำพอง พุฒจันทิก กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชน ร่วมกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และใน รูปของสื่ออื่น เช่น วิทยุทัศน์ในรูปแบบของวีซีดี ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง เพื่อให้คนรุ่นหลัง ได้ศึกษาเรียนรู้ และสืบสานภูมิปัญญาคือไปไม่ให้สูญหาย

2.6 ด้านความเอื้ออาทร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชน ในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการรักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกัน มีจิตใจที่จะมุ่งพัฒนาทั้งตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ความเอื้อเฟื้อหรือผู้ด้อยโอกาสด้วยการให้สิ่งของเครื่องใช้ รวมทั้งการจ้างแรงงานในชุมชน ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญในการติดตามดูแล ผู้ที่ประสบ ปัญหาในชุมชน ได้หาแนวทางในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผล การศึกษาส่วนนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพรชัย พิลหาเวสส (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวัดระดับความสุขและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความเอื้ออาทร มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ

นายคำตัน ปัดตาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือน ในชุมชนให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเป็นประจำสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การดูแลผู้สูงอายุเป็นประจำ แบ่งปันข้าวสารอาหารแห้ง ให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนเป็นประจำ

นายจำปี มาพิบูลณ์ กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชน ร่วมจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในชุมชนเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ถูกทอดทิ้ง ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่มี ความสามารถ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ด้วยความเอื้ออาทร เสียสละ เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

นายผาย คุณแก้ว กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชนร่วม กิจกรรมการออมสัจจะวันละบาท โดยการลดรายจ่ายวันละบาทเพื่อออมสัจจะ

นายคำพอง พุฒจันทิก กรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 พบว่า ครัวเรือนในชุมชน ให้การช่วยเหลือค่าอาหาร ค่าพาหนะ และค่ารักษาพยาบาล สำหรับผู้ด้อยทุกขได้ยากในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญของชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการกำหนดประเด็นหรือข้อคำถามปรากฏว่า ประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้

3.1 ด้านการลดรายจ่าย ได้ข้อสรุปว่ามีการปลูกผักสวนครัวไว้ทุกหลังคาเรือนเพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน และเมื่อเหลือก็นำไปจำหน่ายในราคาถูกให้แก่คนในชุมชน หรือต่างชุมชน อีกทั้งคนในชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี แข็งแรง เพราะได้บริโภคผักปลอดสารพิษ และเป็นการลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อคนและสิ่งแวดล้อม ร่วมรณรงค์ให้คนในชุมชนหันมาใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจอร์จ คี สจวร์ต (2554 : 152 - 153) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ได้แก่ การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกินหรือเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อย ให้พออยู่พอกินหรือพอกินพอใช้ มีการลดรายจ่าย รายได้เพิ่มขึ้น แปลว่า การทำเพื่อกินเองใช้เองก็ทำให้เกิดรายได้เหมือนกัน และน่าจะเป็นการดีกว่า เพราะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้ โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อ เราก็จะมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ซึ่งคือที่มาของปัญหาหนี้สินของผู้คนในขณะนี้

3.2 ด้านการเพิ่มรายได้ ได้ข้อสรุปว่าประชาชนได้เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางอาชีพเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ต้องนำประโยชน์ส่วนนี้มาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนเอง เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิดไว้บริโภค หรือนำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ คาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551 : 29) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชุมชน กลุ่มดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย ครอบคลุม ทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย เมื่อองค์กรเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากแล้ว การเกษตรหรือคนในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็สามารถจะเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพ

3.3 ด้านการประหยัด ได้ข้อสรุปว่า ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกันเป็นจำนวนมาก และร่วมรณรงค์ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกันทุกครัวเรือน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ได้จัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในชุมชน ได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ รวมกลุ่มกันซื้อ และขายผลิตภัณฑ์ที่เป็นของชุมชนเองในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และนำกำไรที่ได้จากการขายมาปันผลเป็นเงินออมให้แก่สมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับวิสาขา ภูจินดา (2555 : 10-11) ได้อธิบายถึงหลักของการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นวิธีการทำเกษตร โดยการประยุกต์พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่และความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาแหล่งทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกร ธนาคารและบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน คือ เกษตรกรสามารถขายข้าวได้ในราคาสูง ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าว

บริโภคได้ในราคาต่ำ หรือเกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมตัวกันซื้อเป็นจำนวนมาก

3.4 ด้านการดำรงชีวิต ได้ข้อสรุปว่า มีการจัดระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน มีการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้กับคนรุ่นหลัง หรือผู้ที่สนใจได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลาง มีความเป็นอยู่ตามอัธยาศัย เน้นการพึ่งพาตัวเองเป็นหลัก ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของสุเมธ ตันติเวชกุล (2554 : 4) ได้อธิบายว่า ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นโดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน เป็นไปตามอัธยาศัยและไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พันนาการยึดติดกับสิ่งใด

3.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ข้อสรุปว่า ผู้นำชุมชนมีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ ห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ ร่วมกันปลูกป่าทดแทนเป็นประจำทุกเดือน มีการจัดระเบียบชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย ซึ่งสอดคล้องกับกับแนวคิดของกระทรวงมหาดไทย (2551 : 6) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้สำหรับอนาคต หมายถึง มีกิจกรรมร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีอยู่ และใช้ได้ในอนาคตตลอดไป

3.6 ด้านความเอื้ออาทร ได้ข้อสรุปว่า ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนด้อยโอกาสในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2547 : 39) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นทฤษฎีส่วนการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการปฏิบัติ เป็นแนวทางการพึ่งตนเองไม่เพียงแต่ในระดับครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการพึ่งพาอาศัยกันในระดับเครือข่ายชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันในการผลิต การบริโภค การตลาด การจัดการสวัสดิการในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาและการอยู่ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการประหยัด ประชาชนสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการประหยัด การประหยัดและอดออมเป็นหัวใจของการตั้งหลักตั้งฐานให้มั่นคง การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์สิน หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สินสมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง นำมาประยุกต์ใช้กับตนเองและครอบครัวอย่างเหมาะสม ประโยชน์ที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในทุกระดับ

1.2 จากการวิจัย พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา ดังนั้นหน่วยงานราชการ พนักงานของรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกป้อง คุ้มครอง ฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด หน่วยงานของรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนกับประชาชน สื่อสารมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

1.3 จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ พบว่า จากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการเพิ่มรายได้ มีการเข้าร่วมการอบรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ การใช้ที่ดินในการทำเกษตรเต็มพื้นที่เพื่อเพิ่มผลผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีเจ้าหน้าที่จากทางราชการ มาแนะนำวิธีการทำเกษตรผสมผสานให้แก่ครัวเรือนที่ยังไม่ทำการเกษตรด้วยวิธีนี้ รวมไปถึงการจัดอบรมหาอาชีพเสริมให้แก่คนที่ว่างงานในชุมชน ด้านการลดรายจ่าย มีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน การให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการปลูกพืชผักสวนครัว ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนหันหน้ามาใช้วัตถุดิบ

อย่างยั่งยืน เช่น การลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ด้านการประหยัด มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักการเก็บออมเงิน และต้องการให้สมาชิกทุกคนในชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการออมของชุมชนสามารถให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปประกอบอาชีพและใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการระบบสวัสดิการให้กับสมาชิก ด้านการดำรงชีวิต มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย เช่น หัตถกรรม เครื่องจักสาน การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้รักษาโรค ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองด้วยการไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ด้านความเอื้ออาทร ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ และท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของประชาชน

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2554). คู่มือการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมพล ทองธรรมชาติ. (2556). ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจ. ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2558, แหล่งที่มา www.school.net.th/library/create.../10000-11123.html.
- กระทรวงมหาดไทย. (2549). แลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- _____. (2551). กระทรวงมหาดไทยกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). คู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงศักดิ์ ราชโคตร. (2554). เอกสารประกอบการสอนวิชาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง. กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชมพู โกติรัมย์. (2542). สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาฝ่ายพัฒนาเทคโนโลยี.
- ชัย เรื่องศิลป์. (2548). ประวัติศาสตร์สังคมไทยสมัยโบราณก่อนศักราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.
- คาราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). ศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ รป.ม.

(การบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท). อุดรดิตต์ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.

ทรูปลูกปัญญา. (2552). ระบบเศรษฐกิจของไทย. ค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559,

แหล่งที่มา <http://www.trueplookpanya.com/learning/detail/1336>.

ทัศนีย์ ลักษณะกิจชนชช. (2548). การบริหารสังคมกับโครงสร้างสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มิสเตอร์
ก๊อปปี.

ธิดา สารระยา. (2545). กว่าจะเป็นคนไทย. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

ชเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2554). เอกสารประกอบการสอนเศรษฐกิจไทย. เชียงใหม่ :

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชญัญรัตน์ นันตिका. (2551). บทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่.

วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การเมืองการปกครอง). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2549). วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นริศรา ฤทธิมนตรี. (2543). การทำสวนผสมผสานกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา

ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอดานตกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

นัทธปราชญ์ นันทิวฒันกุล. (2556). ความสำคัญของเศรษฐกิจไทย. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558,

แหล่งที่มา <http://www.bus.rmutt.ac.th/.../economy%20thai.pdf>.

บันเทิง พาพิจิตร. (2547). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ประชัน คะเนวัน. (2553). เอกสารประกอบการสอนระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย.

บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ประวัติบ้านม่วงเจริญ. (2530). ประวัติบ้านม่วงเจริญ. บุรีรัมย์ : บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง

อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์.

ประเวศ วะสี. (2542). “เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม : แนวพลิกฟื้นเศรษฐกิจ

สังคม”. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์เศรษันต์ จำกัด.

ปราณี บัววังโป่ง. (2556). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัด

อุดรดิตต์. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท).

อุดรดิตต์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.

- พรชัย พิฬาเวสธ. (2551). การวัดระดับความสุขและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุข
ของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์
วท.ม. (เศรษฐศาสตร์เกษตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชัย ผกาทอง. (2547). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- เพ็ญญา หัสรงค์. (2553). การทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิก
เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อ
การศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์. (2552). ประสิทธิภาพของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็น
เป็นสุขต้นแบบจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). นนทบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2551). มนุษย์กับสังคม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มิ่งมหาย มุ่งมาจน. (2552). การประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหาร
โรงเรียนสามมาสิการาชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร
การศึกษา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : นามมีนุก.
วรลักษณ์ จรรย์รักษ์. (2551). เอกสารประกอบการสอนวิชาพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของไทย.
เชียงราย : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วันชัย พลະไกร. (2550). ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
บ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2543). เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต.
- วัลลภ พรหมทอง. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขต
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี.
- วาสนา ศรีนวลโย. (2551). ศึกษาการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข :
กรณีศึกษาหมู่บ้านนากก หมู่ที่ 5 ตำบลดง อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิทยากร เชียงกุล. (2545). อธิบายศัพท์การเมืองการปกครองสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สายธาร.

- วิศาล บุปผเวส และคณะ. (2542). **ทฤษฎีใหม่ในมุมมองพัฒนาการเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิสาขา ภูจินดา. (2551). **ตัวแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านอุตสาหกรรมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดสกลนคร. (2555). **คู่มือเกษตรทฤษฎีใหม่**. สกลนคร : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สารานุกรมไทย. (2556). **สังคมสมานฉันท์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สหพัฒนาสมบัติ สิงฆราช. (2549). **เศรษฐกิจไทย 1**. เชียงใหม่ : แพรวการพิมพ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2555). **คู่มือและแนวทางการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554 ก). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุจิตรา แก้วคู. (2550). **คุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคุณภาพชีวิตในการทำงานของประชาชนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลหินฮาว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการทั่วไป). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุชาติ ธาดาธำรงเวช. (2553). **วิสัยทัศน์การบริหารระบบเศรษฐกิจไทย**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. (2554). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์. (2554). **ตามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- สุเมธ งามกนก. (2554). **เศรษฐกิจพอเพียง : จากสถานศึกษาสู่ชุมชนที่ยั่งยืน**. วารสารการศึกษา. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). ใต้เบื้องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์นคร
พริ้นติ้ง จำกัด.
- _____. (2544). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินใต้เบื้องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2550). สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เสกสรร สามสี. (2545). การประเมินโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
ทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- เส่ง สิงโตทอง. (2546). องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาทุนและ
องค์การการเงินชุมชน.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). ร้อยคำที่ควรรู้. กรุงเทพฯ : เจริญวิทยาการพิมพ์.
- ไสว เจริญศรี. (2551). แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้านบ้านน้ำดิบ
ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(ยุทธศาสตร์การพัฒนา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- หัตถ์ ขวัญไตรรงค์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อน
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอ
บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2549). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อิทธิพล บุปผะศิริ. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอวังทอง
จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- อำพล เสนาณรงค์. (2541). เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน เรื่อง
แหล่งนำกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ ระหว่างวันที่ 6 - 7 พฤศจิกายน 2541 ณ สถาบันพัฒนา
ข้าราชการพลเรือน. นนทบุรี : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (อัครา).

บุคลากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บุคลากรกรม

นายสมพร ควงจันทร์. อายุ 51 ปี. บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายสมพงษ์ อินทร์ละคร. อายุ 44 ปี. บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายคำตัน ปัดดาเน. อายุ 54 ปี. บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายบัว แผลงพันธ์. อายุ 66 ปี. บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายพรมมา พรคลัง. อายุ 50 ปี. บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายสมพงษ์ นามโคตร. อายุ 49 ปี. บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายสมพงษ์ นามปราศรัย. อายุ 39 ปี. บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายจำปี มาพิบูรณ์. อายุ 63 ปี. บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายผาย คุณแก้ว. อายุ 64 ปี. บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

นายคำพอง พุฒจันทิก. อายุ 81 ปี. บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์

จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558.

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์

1. นายสมพร ดวงจันทร์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ
2. นายสมพงษ์ อินทร์ละคร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ
3. นายคำตัน ปัดตาดเน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ
4. นายบัว แสงพันธ์	กรรมการหมู่บ้าน
5. นายพรมา พรคลัง	กรรมการหมู่บ้าน
6. นายสมพงษ์ นามโคตร	กรรมการหมู่บ้าน
7. นายสมพงษ์ นามปราศรัย	กรรมการหมู่บ้าน
8. นายจำปี มาพิบูรณ์	กรรมการหมู่บ้าน
9. นายผาย คุณแก้ว	กรรมการหมู่บ้าน
10. นายคำพอง พุฒจันทิก	กรรมการหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๗๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.กระพัน ศรีงาน

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

เจณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/วส๗๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.วรภุรี มุลสิน

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๗๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ กุลทานันท์

ด้วย นางสาวสุภาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๗๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุงปิงคลัด

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว๗๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายไพบุลย์ ธิติพิศุทธิกุล

ด้วย นางสาวตี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Rajabhat Ramrath University

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๘๓๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านบ้านสำราญราษฎร์

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวดี หันสันเทียะ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐ ๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๘๖๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๕ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ ๖

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจึงขอความอนุเคราะห์ อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

ณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๘๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๗ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ ๖

ด้วย นางสาวดี หันสันเทียะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการดำเนินการชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองสมมาตร ผลเกิด เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการนี้นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจึงขอความอนุเคราะห์ อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน

บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นส่วนประกอบกับวิชาการระเบียบวิธีวิจัย ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยได้แบ่งการหาข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านต่างๆ ใน 6 ด้าน คือ

2.1 ด้านการลดรายจ่าย

2.2 ด้านการเพิ่มรายได้

2.3 ด้านการประหยัด

2.4 ด้านการดำรงชีวิต

2.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.6 ด้านความเอื้ออาทร

2. โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ตรงกับข้อเท็จจริงของท่านที่สุด

3. ข้อมูลที่ท่านตอบในแบบสอบถาม ผู้ศึกษาวิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

ส่วนที่ 2 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สุภาวดี หันสันเทียะ

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. อาชีพ

- ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ
 เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน

บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องระดับการปฏิบัติการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด ตามเกณฑ์คะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านการลดรายจ่าย					
1. การปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว					
2. การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน					
3. การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพไว้ใช้เองในครัวเรือน					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
4. การผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือนเช่น น้ำยาล้างจาน สบู่ น้ำยาสระผม					
5. การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
6. การใช้จ่ายเงินในการจัดกิจกรรมตามประเพณีอย่างเหมาะสม					
7. การซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง					
ด้านการเพิ่มรายได้					
8. การทำการเกษตร โดยปลูกพืชอื่นๆ เสริม (จากพืชหลักที่ทำอยู่เพื่อเพิ่มรายได้)					
9. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้					
10. การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ					
11. การใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี					
12. การทำเกษตรแบบผสมผสาน					
13. การเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ดจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้					
14. การเข้าร่วมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้					
15. การผลิตเครื่องจักรสานไว้จำหน่าย					
ด้านการประหยัด					
16. การส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม					
17. การจัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคตลอดปี เช่น ข้าว หอม กระเทียม					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
18. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เช่น สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน					
19. การวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ					
20. การเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต					
ด้านการดำรงชีวิต					
21. การวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า					
22. การนำแนวคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน					
23. การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ					
24. การปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่สมาชิก ในครอบครัว					
25. การเข้ารับการอบรมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อ เพิ่มพูนความรู้					
26. การศึกษาหาความรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ทางทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต					
27. มีความซื่อสัตย์ จริงใจกับทุกคน					
28. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น อย่างสม่ำเสมอ					
29. เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามหลักประชาธิปไตย					
30. การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทางศาสนาเป็น ประจำ					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
31. การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าทดแทนป่าเสื่อมโทรม					
32. มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดแม่น้ำลำคลองหนองบึงสาธารณะ					
33. การเลือกใช้วัสดุดิบจากธรรมชาติให้คุ้มค่าที่สุดมากที่สุด					
34. การปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การกินอาหารและผลไม้ตามฤดูกาลที่มีในท้องถิ่น					
35. การจัดบริเวณที่อยู่อาศัยให้สะอาดและเป็นระเบียบ					
36. การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก					
37. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างให้คุ้มค่าที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด					
38. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาดัดแปลงเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์					
39. การนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุตรหลานในชุมชนและผู้สนใจ					
ด้านความเอื้ออาทร					
40. การแนะนำการทำเกษตรผสมผสานในชุมชนให้ผู้สนใจเพื่อนำไปปฏิบัติ					
41. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การดำรงชีวิตที่มีคุณค่าให้กับคนในชุมชน					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
42. การปรึกษาและร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน					
43. การช่วยเหลือกันทั้งทางด้านกำลังกายทรัพย์สิน สิ่งของ เครื่องใช้ แก่ผู้ที่ยากไร้					
44. การแลกเปลี่ยนแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ระหว่างสมาชิกในชุมชน					
45. การช่วยเหลือเกื้อกูลคนที่ขัดสนและด้อยโอกาส					

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์และคำถามในประเด็นต่างๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6 จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ จำนวน 2 คน กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ในกรณีผู้ให้สัมภาษณ์ไม่อนุญาตให้ระบุชื่อ - สกุล ซึ่งผู้วิจัยจะใช้รหัสดังนี้

A1 คือ ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6

B1-B2 คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงเจริญ หมู่ที่ 6

C1-C7 คือ กรรมการหมู่บ้าน บ้านม่วงเจริญหมู่ที่ 6

1. ด้านการลดรายจ่าย

1.1 ครอบครัวของท่านมีการทำนันทิกรายรับ-รายจ่าย หรือไม่เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ในชุมชนของท่านมีการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการเพิ่มรายได้

2.1 ในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

2.2 เพราะเหตุใดชุมชนของท่านจึงได้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชุมชน

.....
.....
.....
.....
.....

3. ด้านการประหยัด

3.1 ในชุมชนของท่านมีการประหยัดรายจ่ายอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

3.2 ในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มออมทรัพย์หรือไม่เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

4. ด้านการดำรงชีวิต

4.1 ในชุมชนของท่านมีการดำเนินชีวิตอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....
.....
.....
.....

4.2 หมู่บ้านหรือชุมชนได้ศึกษาหาความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
จากช่องทางใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
อย่างไร

.....
.....
.....
.....

5.2 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

6. ด้านความเอื้ออาทร

6.1 ชุมชนท่านมีการช่วยเหลือดูแลคนยากจน คนด้อยโอกาส หรือคนที่ประสบปัญหา
อย่างไร

.....
.....
.....
.....

6.2 ในชุมชนของท่านได้มีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

R E L I A B I L I T Y   A N A L Y S I S   -   S C A L E   (A L P H A)

	Item-total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	163.2593	40.4656	.1581	.6931
A2	164.1260	36.9313	.2608	.6590
A3	163.9593	36.9766	.3220	.6558
A4	163.1593	39.4850	.0437	.6806
A5	163.9926	38.1230	.1827	.6651
A6	163.2926	38.2323	.0991	.6715
A7	163.6926	36.3946	.2856	.6565
A8	164.1926	38.8259	.0319	.6763
B9	162.9260	37.7194	.2152	.6629
B10	163.4260	37.9142	.1944	.6642
B11	163.7926	38.4111	.1071	.6700
B12	164.3926	36.0104	.2506	.6597
B13	163.5260	37.1554	.3270	.6562
B14	163.1593	36.5321	.3993	.6509
B15	163.8593	36.9551	.4015	.6530
C16	163.3593	36.4080	.3117	.6547
C17	162.8260	37.7021	.2806	.6600
C18	162.8593	37.0006	.3347	.6553
C19	163.0260	35.5207	.5390	.6408
C20	163.1593	37.2505	.2527	.6600
D21	162.8926	36.7289	.3690	.6529
D22	162.8260	36.1987	.4723	.6468
D23	162.7926	36.4045	.4534	.6485
D24	163.8593	37.7093	.1500	.6679
D25	163.9260	37.7265	.2533	.6611
D26	164.3260	39.9602	.1093	.6809
D27	164.5260	37.0879	.2583	.6594
D28	164.0926	36.8751	.3915	.6529
D29	164.5926	39.7009	.0702	.6814
D30	164.2260	39.5691	.0490	.6789
E31	164.8260	39.8617	.0919	.6832
E32	164.2260	39.8457	.0898	.6813
E33	164.8260	41.8915	.3528	.6997
E34	163.7926	38.3143	.1812	.6654
E35	164.0593	39.4697	.0317	.6773
E36	164.5593	40.1897	.1890	.6795
E37	164.7260	38.9989	.0483	.6725
E38	164.0926	39.0975	.0276	.6739
E39	164.5551	37.7858	.2682	.6607
F40	163.2968	37.2053	.5995	.6517
F41	163.2450	37.1448	.3142	.6567
F42	164.5676	38.9398	.2450	.6667
F43	164.3593	39.8540	.1718	.6747
F44	163.9826	38.3095	.7315	.6604
F45	163.9826	38.3095	.7315	.6604

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 45

Alpha = .6708

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	สุภาวดี หันสันเทียะ
วัน เดือน ปีเกิด	3 พฤศจิกายน 2521
สถานที่เกิด	สถานีอนามัยบ้านสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2 หมู่ที่ 10 ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31240
ตำแหน่งหน้าที่	นักประชาสัมพันธ์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2528-2533 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2534-2539 ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนหนองหงส์พิทยาคม อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2546-2548 ระดับอนุปริญญา สาขาการจัดการทั่วไป วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2555-2557 ระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2559 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์